

HEALTH AND LIFESTYLE AWARENESS DURING COVID-19 PANDEMIC.

Role of indigenous system of medicine (ayurveda) and allopathic system of medicine during and post COVID-19 pandemic.

Mentor : Ms.Rachana H Joshi, Atmiya University, Rajkot.

Interni : Khanpara Nihir Mahendrabhai, Atmiya University, Rajkot.

Programe : Indian Knowledge System (IKS)

Date of publication :

કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન આરોગ્ય અને જીવનશૈલીની જાગૃતિ.

કોવિડ-૧૯ દરમિયાન સ્વદેશી દવા પદ્ધતિ (આયુર્વેદ) અને એલોપેથિક પદ્ધતિની ભૂમિકા

અને કોવિડ-19 રોગચાળા પછી.

માર્ગદર્શક : કુ. રચના એચ જોષી, આત્મીય યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

આંતરિક : ખાનપરા નિહર મહેન્દ્રભાઈ, આત્મીય યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

કાર્યક્રમ : ભારતીય જ્ઞાન પ્રણાલી (IKS)

પ્રકાશનની તારીખ : ૧૪ ઓગસ્ટ, ૨૦૨૨.

Certification by intern :

Certificate of Originality

Certification by the Intern

I declare that this report represents my ideas in my own words and where others' ideas or words have been included, I have adequately cited and referenced the original sources. I declare that I have properly and accurately acknowledged all sources used in the production of this report. I also declare that I have adhered to all principles of academic honesty and integrity and have not misrepresented or fabricated or falsified any idea/data/fact/source in my submission. I understand that any violation of the above will be a cause for disciplinary action by the IKS Division and can also evoke penal action from the sources which have thus not been properly cited or from whom proper permission has not been taken when needed. I hereby declare that the details given above are true to the best of my knowledge."

Jharpan N.M.

Signature of the Intern

Certification by the mentor :

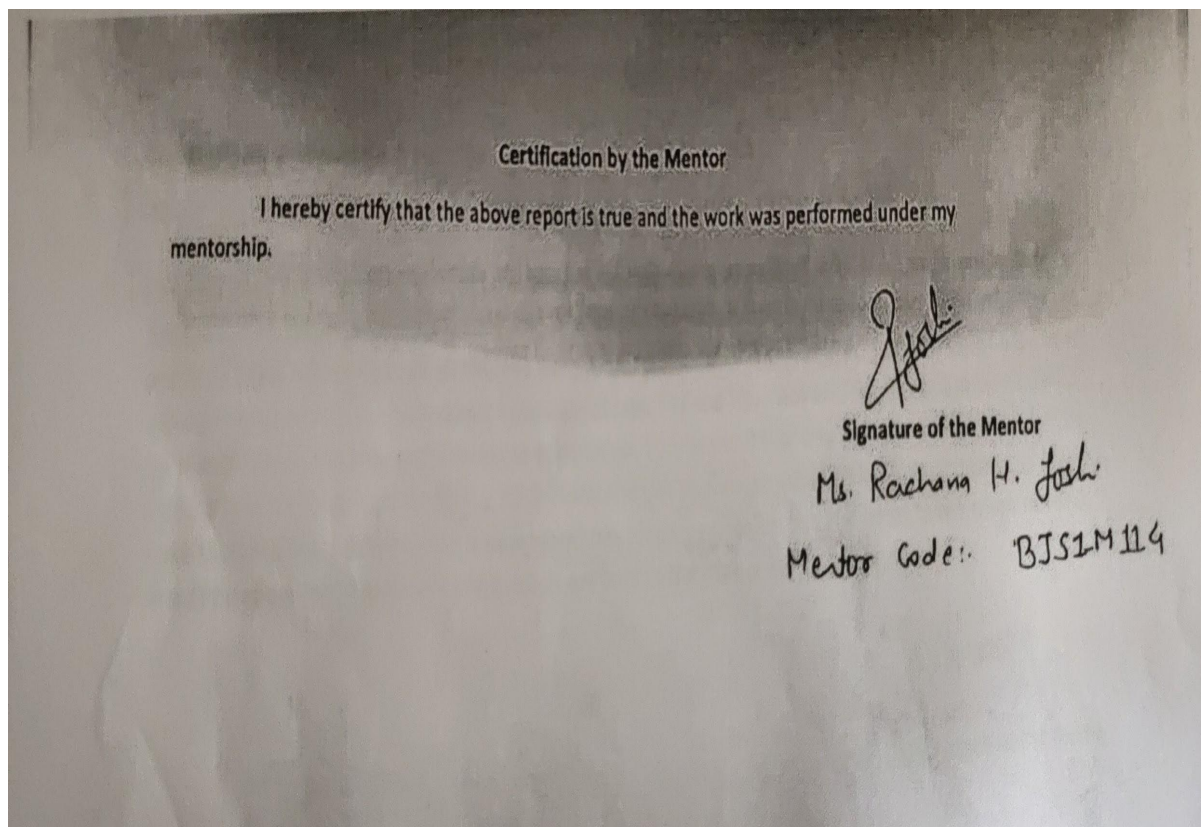

Table of content :

Sr. no.	Topic :	Page no.
1.	Abstract	3
2.	Introduction	4
3.	Background	5
4.	Description	9
5.	Procedure	11
6.	Result	11
7.	Evaluation	12

8.	References	13
----	------------	----

અનુક્રમણિકા :

ક્રમ :	વિષય :	પાના નંબર :
૧.	અમૂર્ત	૩
૨.	પરિચય	૪
૩.	પૃષ્ઠભૂમિ	૫
૪.	વર્ણન	૯
૫.	પ્રક્રિયા	૧૧
૬.	પરિણામ	૧૧
૭.	મૂલ્યાંકન	૧૨
૮.	સંદર્ભ	૧૩

Abstract :

The Coronavirus pandemic is an aftermath of severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS CoV 2). Ayurveda is well known for its preventive and therapeutic aspect, but is not getting utilized properly for prevention of Covid 19 crisis which may also be helpful as supportive therapy along with the recent treatments. Therefore this exposition is focused more at unrevealing the role of Ayurveda for prevention from SARS-CoV-2 by providing help to improving the quality of prophylactic therapy in relation with their immunity. The mechanism and therapeutics of indigenous system of medicine generally put more emphasis on the cure associated with host of infections. And thus, the aspects with respect to Ayurveda, its formulations and therapeutics of them are mentioned. The project concludes on how ayurveda holds an important role in the COVID-19 pandemic as compared to the allopathic system. The Ayurveda formulations ensure how they provide more safety and health betterment in terms of infection eradication and improving lifestyle.

Key words :

COVID-19 pandemic, indigenous system of medicine, ayurvedic formulations and their therapeutics, health and lifestyle.

અબસ્ટ્રેક્ટ :

કોરોનાવાયરસ રોગચાળો એ ગંભીર તીવ્ર શ્વસન સિન્ડ્રોમ કોરોનાવાયરસ 2 (SARS CoV 2) નું પરિણામ છે. આયુર્વેદ તેના નિવારક અને ઉપચારાત્મક પાસાઓ માટે જાણીતું છે, પરંતુ કોવિડ 19 કટોકટીની રોકથામ માટે તેનો યોગ્ય રીતે ઉપયોગ થઈ રહ્યો નથી જે તાજેતરની સારવારો સાથે સહાયક ઉપચાર તરીકે પણ મદદરૂપ થઈ શકે છે. તેથી આ પ્રદર્શન તેમની રોગપ્રતિકારક શક્તિના સંબંધમાં પ્રોફીલેક્ટીક ઉપચારની ગુણવત્તા સુધારવામાં મદદ પૂરી પાડીને SARS-CoV-2 થી નિવારણ માટે આયુર્વેદની ભૂમિકાને ઉજાગર કરવા પર વધુ કેન્દ્રિત છે. સ્વદેશી દવાની પદ્ધતિ અને ઉપચાર પદ્ધતિ સામાન્ય રીતે ચેપના યજમાન સાથે સંકળાયેલ ઉપચાર પર વધુ ભાર મૂકે છે. અને આ રીતે, આયુર્વેદના સંદર્ભમાં પાસાઓ, તેના ફોર્મ્યુલેશન અને તેમાંથી ઉપચારશાસ્ત્રનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે. કોવિડ-19 રોગચાળામાં એલોપેથિક પ્રણાલીની સરખામણીમાં આયુર્વેદ કેવી રીતે મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે તેના પર આ પ્રોજેક્ટ સમાપ્ત થાય છે. આયુર્વેદ ફોર્મ્યુલેશન સુનિશ્ચિત કરે છે કે તેઓ કેવી રીતે ચેપ નાબૂદી અને જીવનશૈલીમાં સુધારો કરવાના સંદર્ભમાં વધુ સલામતી અને આરોગ્ય સુધારણા પ્રદાન કરે છે.

મુખ્ય શબ્દો:

કોવિડ-19 રોગચાળો, દવાની સ્વદેશી પ્રણાલી, આયુર્વેદિક ફોર્મ્યુલેશન અને તેમના ઉપચાર, આરોગ્ય અને જીવનશૈલી.

પરિચય :

વર્તમાન સ્થિતિ :

- કોરોનાવાયરસ રોગ 19 કે જે કોવિડ-19 રોગચાળો છે તે ઘણા પાસાઓમાં તદ્દન વિચિત્ર અને અજોડ છે અને તેણે આપણી આરોગ્ય સંભાળ પ્રણાલીઓ માટે એક પડકાર ઓડી દીધો છે.
- સાર્સ દ્વારા ઓડવામાં આવેલી અસરો સારી આરોગ્ય સંભાળ અને જાહેર આરોગ્ય અને તબીબી સંભાળ માટે સારવારની માંગ કરે છે.

- આનાથી જ્યારે ઉપચાર અને સારવારની વાત આવે છે અને ખાસ કરીને ગંભીરતા અને ગંભીર પરિસ્થિતિઓના સમયે પરંપરાગત દવાઓ મોખરે છે.
- વર્તમાન પ્રોફીલેક્ટીક પગલાં અપૂરતા છે, અને સૂચવેલા વિકલ્પો જેમ કે hydroxychloroquine (HCQ) હજુ તપાસ હેઠળ છે.
- તો પણ આયુષ અને યોગ જેવી દવાઓની સ્વદેશી પ્રણાલી અને પૂરક પ્રણાલીના પ્રોફીલેક્ટીક અને ઉપચારાત્મક પાસાઓને સારવાર, અસરકારક, નિવારક અને સંશોધન આધારિત પગલાં શોધવા માટે યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવતા નથી.
- આ પ્રદર્શનમાં, અમે આયુર્વેદના જ્ઞાન, પ્રથાઓ અને સારવારો પર પ્રકાશ પાડવાનું નક્કી કર્યું છે જે કોવિડ-19 માં પ્રોફીલેક્સીસ અને ઈલાજમાં સાથે સાથે મહત્વપૂર્ણ છે.
- COVID-19 માટે સંશોધન અને ઉપચારાત્મક વ્યૂહરચનાઓએ વાયરસ પર હુમલો કરવા અથવા તેની સામે રોગપ્રતિરક્ષા આપવા માટે એજન્ટો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું છે અને તેથી આ યજમાનની વિચારણાને બાજુ પર રાખે છે - રોગની ગતિશીલતામાં સૌથી મહત્વપૂર્ણ પરિબલોમાંનું એક.
- આયુર્વેદ મુખ્યત્વે યજમાન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે અને માત્ર પ્રિસ્ક્રિપ્શન દ્વારા સારવાર જ નહીં પરંતુ ખૂબ જ સ્વસ્થ જીવનશૈલીને બહેતર બનાવવાના પગલાંને સમર્થન આપે છે.
- ચરક સંહિતા, 5 આયુર્વેદની ક્લાસિક, રોગચાળાના સંચાલનનું વર્ણન કરે છે અને રોગપ્રતિકારક શક્તિને રોગને રોકવા અને હોમિયોસ્ટેસિસ જાળવવા માટે તેની પ્રગતિને રોકવાની ક્ષમતા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે.
- સંક્રમણ સહિતના વિવિધ તણાવનો સામનો કરવા માટે મન અને શરીરની શક્તિ બનાવવાની વિભાવના એ આયુર્વેદ પ્રથાનો પાયાનો પથ્થર છે.
- આયુર્વેદમાં, કોવિડ-19 જેવી મહામારી તરીકે ગણવામાં આવે છે જનપદોધ્વંસ (રોગચાળો) અને અન્ય સંદર્ભમાં તે જ હતું મરાકા તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- આયુર્વેદનો મુખ્ય આધાર વિવિધ ચેપનો સામનો કરવા માટે માનસિક અને શારીરિક શક્તિ બનાવવાનો છે.
- જનપદોધ્વંસા વિકારસ મુખ્યત્વે વાયુ (હવા), જલા (પાણી) ના વિક્ષેપને કારણે પ્રગટ થાય છે. દેશ (માટી અથવા રાજ્ય અથવા ખંડ) અને કાલા (સમય અથવા આબોહવા). અધર્મ (અનૈતિક વ્યવહાર) એ મૂળભૂત ઈટીઓલોજિકલ છે જનપદોધ્વંસા વિકાર માટે પરિબલ. જો કે ભુટાનું આક્રમણ (સૂક્ષ્મજીવ) પણ પેથોલોજીમાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે આ વિકારા/બીમારીઓ.

- જનપદોધ્વંશનું મુખ્ય પાસું વિકારા એ છે કે આવા રોગ એ. માં રહેતા ઘણા લોકોમાં દેખાય છે જનપદ, સમાન મુખ્ય તબીબી લક્ષણો સાથે. 15 દૂષિત વિશા (ઝેર/બેક્ટેરિયા/વાયરસ) ની હાજરીને કારણે હવાનું કારણ બની શકે છે ઉધરસ, શ્વાસ લેવામાં તકલીફ, ઉલટી, સામાન્ય શરદી જેવા રોગો, દેશ (ભૌગોલિક વિસ્તાર) ને ધ્યાનમાં લીધા વિના માથાનો દુખાવો અને તાવ દોષ, અને પ્રકૃતિ (શરીરનું બંધારણ).
- આયુર્વેદમાં કેટલાક ચેપી રોગોનું વર્ગીકરણ કરવામાં આવ્યું છે ઔપસર્ગિકા રોગ અને સંસારગજા રોગ તરીકે (એકમાંથી ફેલાય છે)
- માનવથી બીજા માનવ) અને રોગચાળામાં પ્રગતિ કરી શકે છે અથવા રોગચાળાના રોગો અને જનપદોધ્વંશમાં પરિણામો ની સ્થિતિ આવા સંસારગજા રોગના પ્રસારણમાં શારીરિક સમાવેશ થાય છે
- સંપર્ક, શ્વાસ બહાર કાઢતી હવા, સાથે ખાવું અથવા ખોરાક વહેંચવો, પથારી વહેંચવી, કપડાં, ઘરેણાં, સૌંદર્ય પ્રસાધનો, વગેરે.
- નવલકથાના ચેપના પેથોફિઝિયોલોજીની પૂર્વધારણા આયુર્વેદિક દ્રષ્ટિકોણથી કોરોનાવાયરસ દ્વારા સમજાવી શકાય છે તેને ભૂતભિષંગજા વ્યાધિ તરીકે ધ્યાનમાં લેવું, જે સંસારગજા છે/ પ્રકૃતિમાં ઔપસર્ગિકા. તેથી, COVID-19 રોગ હોઈ શકે છે
- અભિવ્યક્તિઓ ધરાવતા ભૂતભિષંગજા જ્વારા સાથે સમાન ભુટા (કોરોનાવાયરસ) માટે સ્પષ્ટ. રોગની પ્રગતિમાં, ધ ભૂતભિષંગ (શરીરનો વાયરલ ચેપ) ત્રિદોષને વિક્ષેપિત કરે છે અને પ્રણવહની વિશેષતાઓ સાથે નિજ વ્યાધિમાં પરિવર્તિત થાય છે સ્રોટદૃષ્ટિજન્ય વ્યાધિ અને જ્વારાના વિવિધ સ્વરૂપો (અંતજાત રોગો).
- માં વાયરસના પ્રવેશ પછી COVID-19 ના હળવા તબક્કામાં પ્રણવહ શ્રોતાસા, શોફા (બળતરા) વિકસી શકે છે. આશોફા (બળતરા) એ વ્રાણ/ક્ષત (ઇજા)નો પહેલાનો તબક્કો છે. તેથી, તે તર્કસંગત કરી શકાય છે કે અનુગામી તબક્કા પ્રણવહ સ્રોતસાના શોપથી આ સ્રોતસાને નુકસાન થાય છે, જે પલ્મોનરી પેશીની ઇજા માટેની પ્રારંભિક પ્રક્રિયા હોઈ શકે છે ઉરક્ષા).
- ઉરક્ષા થોરાસિક પ્રદેશમાં ઇજાને કારણે થાય છે અને કોઈ પ્રોફોમલ લક્ષણો (અવ્યક્ત લક્ષ્ય) જોવા મળતા નથી રોગના સંપૂર્ણ અભિવ્યક્તિ પહેલા. 33 આને સહસંબંધિત કરી શકાય છે COVID-19 ના સ્ટેજ સાથે જ્યાં ટેસ્ટ પોઝિટિવ છે પરંતુ દર્દીઓ છે
- એસિમ્પટમેટિક જ્વારા (તાવ) અગાઉના તબક્કામાં જોવા મળી શકે છે શોફા 34 અથવા રક્ત દૃષ્ટિના અભિવ્યક્તિ તરીકે.
- 30 ના લક્ષણો ચોક્કસ દોષ સાથે સંબંધિત જ્વારા આ સમયે જોવા મળતા નથી આગંતુજા જ્વારા છે.

નિવારણ માટે સંભવિત અભિગમ અને આયુર્વેદ દ્વારા COVID-19 નું સંચાલન:

- હાલમાં, ત્યાં કોઈ ચોક્કસ એન્ટિવાયરલ દવાઓ નથી અથવા કોવિડ-19 સામે અસરકારક હોવાની ચકાસણી કરાયેલી રસીઓ; તેથી ભાર મુખ્યત્વે નિવારક પર મૂકવામાં આવે છે પગલાં અને રોગનિવારક સારવાર.
- એકવીસમી સદીમાં હર્બલ દવાઓનો ઉપયોગ આરોગ્ય જાળવવા અને રોગોથી બચવા માટે છે સમગ્ર વિશ્વમાં ભારે ધ્યાન મેળવી રહ્યું છે.
- WHO અનુસાર અંદાજે 4 અબજ લોકો વિશ્વનો (80%) હાલમાં હર્બલ પર નિર્ભર છે પ્રાથમિક આરોગ્ય સંભાળના કેટલાક પાસાઓ માટે દવા
- આયુર્વેદમાં, રસાયણ દ્રવ્ય માટે જાણીતું છે તેમનું ઇમ્યુનોમોડ્યુલેશન અને કાયાકલ્પ ગુણધર્મો, જે આમાં મહત્વપૂર્ણ હોઈ શકે છે COVID-19 નું નિવારણ અને સંચાલન.
- તબીબી રીતે, ઇમ્યુનોમોડ્યુલેટરી દવાઓને વર્ગીકૃત કરી શકાય છે ઇમ્યુનોએડજુવન્ટ (રસીની અસરકારકતામાં વધારો), ઇમ્યુનોસ્ટીમ્યુલન્ટ્સ (શરીરની વૃદ્ધિ જન્મજાત તેમજ અનુકૂળનશીલ દ્વારા પ્રતિરક્ષા રોગપ્રતિકારક પ્રતિક્રિયાઓ) અને ઇમ્યુનોસપ્રેસન્ટ્સ (અંગ ટ્રાન્સપ્લાન્ટમાં રોગપ્રતિકારક શક્તિને દબાવો અને સ્વયંપ્રતિરક્ષા રોગો).
- અનેક રસાયણ દવાઓનું નિદર્શન કર્યું વિટ્રો અને ક્લિનિકલમાં ઇમ્યુનોમોડ્યુલેટરી અસરો અશ્વગંધા (વિથાનિયા સોમનિકેરા) જેવા અભ્યાસ (એલ.) ડુનલ), ગુડુચી (ટિનોસ્પોરા કોર્ડિફોલિયા (વિલ્ડ.) મિઅર્સ), અમાલાકી (ફિલેન્થસ એમ્બલીકા એલ.) વગેરે.

આયુર્વેદ દ્વારા લક્ષણોની સારવાર:

- આયુષ્કે પણ અસરકારક સારવારનો દાવો કર્યો નથી કોરોના વાયરસ કે તેની સામે લડવા માટે કોઈ ચોક્કસ દવા નથી COVID-19.
- કેટલાક શાસ્ત્રીય ફોર્મ્યુલેશન જેમ કે સુદર્શન ઘન વટી અને સંશામણિ વટીનો ઉપયોગ થાય છે.
- આવી પરિસ્થિતિઓ માટે સલામત રોગનિવારક પગલાં તરીકે કોરીઝા અને તાવ તરીકે. આયુષ્કે કેટલીક ભલામણ કરી લક્ષણો વ્યવસ્થાપન માટે આયુર્વેદિક દવાઓ કોવિડ-19 જેવી બીમારી.

પ્રોજેક્ટનું સમર્થન :

- આ એક્સ્પોમાં, અમારી પાસે આયુર્વેદ અને તેના ઉપયોગો, ઉપચારની પરંપરાગત પદ્ધતિઓ અને જીવનશૈલીને એક મુખ્ય મુદ્દા તરીકે છે.
- આયુર્વેદ અને યોગ આપણી સ્વદેશી ચિકિત્સા પદ્ધતિના સૌથી મહત્વપૂર્ણ ભાગોમાંના એક હોવાને કારણે થોડી ઉપેક્ષા કરવામાં આવી છે; તે ધ્યાન પાછું મેળવવા અને તેમાં આગળ વધવા માટે આ પ્રોજેક્ટ વર્ક ખાસ તેના પર આધારિત છે.
- પ્રોજેક્ટ એલોપેથિક સારવાર અને દવાઓનો ઉપયોગ કરવાને બદલે, આયુર્વેદ વાસ્તવમાં કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન વધુ ગહન ઈલાજ પ્રદાન કરી શક્યું હોત અને કોવિડના દર્દીઓની જીવનશૈલીમાં પણ સુધારો કરી શક્યું હોત.

હેતુ :

- ઉપલબ્ધ સાહિત્ય દ્વારા બંને ઔષધીય પ્રણાલીઓની ભૂમિકા, તેમના ફાયદા, મર્યાદાઓ અને ગેરસમજોને સમજવા અને મૂલ્યાંકન કરવા.
- સર્વેક્ષણ દ્વારા દર્દીઓના એકંદર આરોગ્ય (પુનઃપ્રાપ્તિ દર, આડ અસરો વગેરે સહિત) બંને દવાઓની પદ્ધતિ (આયુર્વેદ અને એલોપેથી) ની અસરનો અભ્યાસ કરવો.
- માહિતી સંગ્રહના આધારે ડેટાનું અર્થઘટન અને વિશ્લેષણ કરવું.
- COVID-19 ની સારવારમાં બંને દવા પ્રણાલીઓની ભૂમિકાઓને ઓળખવા.
- એલોપેથી અને સ્વદેશી દવા પદ્ધતિના ફાયદા અને મર્યાદાઓને સ્વીકારવા.
- દેશી ઔષધ પદ્ધતિ વિશેની ખોટી માન્યતાઓ અને ખોટી જાણકારી અંગે જાગૃતિ લાવવા.
- કોવિડ-19 ના દર્દીઓ પર સ્વદેશી અને એલોપેથિક સિસ્ટમની દવાઓની રોગચાળા પછીની અસરો વિશે સંક્ષિપ્ત વિચાર મેળવવા માટે.
- COVID-19 રોગચાળાના દર્દીઓની સારવાર પર દવાની બંને પ્રણાલીઓની યોગ્ય અસરનું મૂલ્યાંકન કરવા.
- કઈ દવા પદ્ધતિ વધુ અસરકારક અને ફાયદાકારક હોવાનું જાણવા મળ્યું તેમની મર્યાદાઓ સાથે.
- એલોપેથી અથવા સ્વદેશી દવાઓની પ્રણાલીઓ પર દર્દીઓ અથવા પીડિતોની તરફેણની તપાસ કરવી.
- આયુર્વેદિક દવા અને સારવારના પાસાઓ અને સલામતી વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે.
- એલોપેથિક દવા અને સારવારના પાસાઓ અને અસરો વિશે જ્ઞાન આપવું.
- સ્વદેશી અને એલોપેથિક દવા પ્રણાલી અંગેની ખોટી માન્યતાઓ પરથી પડદો હટાવવા.

પુષ્કભૂમિ :

Iks વર્ણન:

ઇન્ડિયન નોલેજ સિસ્ટમ (IKS) એ AICTE, નવી દિલ્હી ખાતે શિક્ષણ મંત્રાલય (MoE) હેઠળનો એક નવીન કોષ છે. તેની સ્થાપના IKS ના તમામ પાસાઓ પર આંતરશાખાકીય સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવા, વધુ સંશોધન અને સામાજિક કાર્યક્રમો માટે IKS ને સાચવવા અને પ્રસારિત કરવા માટે કરવામાં આવી છે.

સંબોધિત સમસ્યાઓ :

1. ઔષધીય પ્રણાલીઓનું વર્ચસ્વ સ્વદેશી પદ્ધતિઓ અને સંસ્કૃતિના દમનને પ્રદાન કરે છે.

2. પરંપરાગત અથવા એલોપેથિક દવા પ્રણાલીઓ પ્રત્યે લોકોનો અભિપ્રાય અને પસંદગી તેમની પોતાની જીવનશૈલી અને આરોગ્યમાં ફેરફાર કરે છે.
3. આયુર્વેદ સમસ્યાના મૂળની સારવાર પર વધુ ભાર મૂકે છે જે યજમાન અથવા કારણને ઇલાજ કરીને છે જેની અવગણના કરવામાં આવી રહી છે અને લોકો માત્ર લક્ષણોની રાહત તરફ વધુ સ્વિચ કરી રહ્યા છે જે માત્ર રોગને દબાવતા નથી પણ આડઅસરો અથવા અનિચ્છનીય ફેરફારોનું કારણ પણ બને છે.
4. આયુર્વેદિક કાર્યો અને પ્રગતિ અને તાજેતરના એક્સપોઝના આધારે સમીક્ષા કરીને અસ્વચ્છ અને બિનઆરોગ્યપ્રદ જીવનશૈલીની સમસ્યાનો ઉકેલ લાવો.

આયુર્વેદ અને તેની તાજેતરની પ્રગતિઓ :

(૧.૦)

- પેથોજેનિક એજન્ટો અને ચેપી રોગનો ખ્યાલ આયુર્વેદ માટે અજાણ્યો નહોતો. મૂળભૂત રીતે આયુર્વેદ રોગોને નિજ (આંતરિક કારણોથી), અગનુજા (બાહ્ય કારણો) અને મનસા (સાયકોસોમેટિક) તરીકે વર્ગીકૃત કરે છે. ઔપ્સર્ગિક (ચેપી) અને સંક્રમક (ચેપી)નો ઉલ્લેખ સુશ્રુત (7મી સદી પૂર્વે) દ્વારા કરવામાં આવ્યો છે.
- ચેપી રોગોની વિભાવના પાંચ પ્રકરણો જ્વારા, કિમિ વિષા, જનપદોધ્વંશ અને ઋતુચાર્ય (મોસમી શાસન) હેઠળ સમજાવવામાં આવી છે. જ્વારા (હાયપરથર્મિયા) ઘણા ચેપી રોગોમાં મુખ્ય લક્ષણ છે. કિમિ એ પરોપજીવી, કૃમિ અને સૂક્ષ્મજીવાણુઓ માટે વપરાતો સર્વસમાવેશક શબ્દ છે. અષ્ટાંગહૃદયના ભાષ્યકાર અરુણદત્ત સ્પષ્ટતા કરે છે કે લોહીના પેથોજેન્સ માનવ આંખ માટે તદ્દન અદ્રશ્ય છે, તેમના અસ્તિત્વનો અંદાજ લગાવી શકાય છે.
- જનપદોધ્વંશ એ આયુર્વેદમાં રોગચાળાનો ખ્યાલ છે. ઋતુચાર્ય એ ઋતુ-વિશિષ્ટ શાસન છે જ્યાં મોસમી ફૂલની રોકથામ અને વ્યવસ્થાપન જોઈ શકાય છે. પાનાખર અને વસંત તાવ પિત્ત અને કફના વર્ચસ્વ સાથે સંકળાયેલા છે.
- પર્યાવરણમાં મોસમી ફેરફારોની ભૂમિકા, ખાસ કરીને તાપમાન અને ભેજ શ્વસન માર્ગમાં વાયરલ ચેપ માટે યજમાનની આંતરિક, જન્મજાત અને અનુકૂળનશીલ રોગપ્રતિકારક પ્રતિક્રિયાઓમાં ફેરફાર સાથે સંકળાયેલ હોવાનું સાબિત થયું છે.
- ‘દોષ’ અને ‘અગ્નિ’ એ મુખ્ય વિભાવનાઓ છે કારણ કે દોષ અને અગ્નિનું અસંતુલન અથવા સંતુલન એ રોગની સ્થિતિ અથવા સ્વસ્થ હોવાનો પર્યાય છે.
- બાહ્ય રોગોમાં પણ, રોગના અભિવ્યક્તિ અને પૂર્વસૂચનમાં દોષ અને અગ્નિની ભૂમિકા હોય છે. દોષ, ધતુ, માલા, શ્રોત, અગ્નિ અને માનસ (મન) એ એક માળખું છે જેમાં કોઈપણ રોગનું અર્થઘટન કરવું જરૂરી છે.
- આયુર્વેદમાં નિદાનની વિભાવના એ રોગોના નામકરણ વિશે ઓછું છે પરંતુ અંતર્ગત સંતુલનને સમજવા વિશે છે.

- ચરક કહે છે કે અસંખ્ય રોગો એટીઓલોજી અને સંકળાયેલા શરીરની પેશીઓમાં ભિન્નતા અનુસાર સમાન ક્ષતિગ્રસ્ત દોષમાંથી ઉદ્ભવી શકે છે . આ આંતરદૃષ્ટિ સાથે COVID-19ની અહીં સમીક્ષા કરવામાં આવી છે.
- જ્યારે યજમાન સાથે પેથોજેનનો સંપર્ક અનિવાર્ય હોય ત્યારે નિવારણ અને યજમાન સંરક્ષણ પદ્ધતિમાં સુધારો કરવાના દૃષ્ટિકોણથી ઉપરોક્ત વર્ણવેલ પગલાં ચેપની ગંભીરતાને દૂર/ઘટાડવા માટે મદદ કરે છે.
- રસાયણ દ્રવ્યાસ એન્ટીબોડી ઉત્પાદનની દ્રષ્ટિએ હ્યુમરલ ઇમ્યુનિટી અને વિલંબિત પ્રકારની અતિસંવેદનશીલતાના સંદર્ભમાં કોષ-મધ્યસ્થ પ્રતિરક્ષાને ઉત્તેજીત કરી શકે છે
- તેઓ TNF α , IL-1 ના પ્રકાશનને ઘટાડી શકે છે, NF-kB ને અટકાવી શકે છે, B કોષોના પ્રસારને વધારી શકે છે, અને મુક્ત રેડિકલની સાંકળ તોડીને અને સ્કેવેન્જિંગ દ્વારા કાર્ય કરી શકે છે.
- અભ્યાસે સૂચવ્યું છે કે સ્વર્ણ બિન્ધુ પ્રસાન CD83 અને CD86 ની અભિવ્યક્તિ દ્વારા અપરિપક્વ ડેંડ્રિટિક કોષોને પરિપક્વ ડેંડ્રિટિક કોષોમાં ભિન્નતા વધારી શકે છે જે અસરકારક રીતે રોગપ્રતિકારક શક્તિને મજબૂત કરી શકે છે.
- કોપર ગભિત પાણીમાં એન્ટિમાઇક્રોબાયલ, એન્ટીઓક્સિડન્ટ, એન્ટિ-કાર્સિનોજેનિક અને બળતરા વિરોધી ગુણધર્મો હોવાનું જાણવા મળ્યું છે.
- ગરમ પ્રવાહી અને દવાયુક્ત તેલથી મોં કોગળા કરવાથી લાળ દ્વારા ઝેરી ભારે ધાતુઓના ઉત્સર્જનમાં મદદ મળી શકે છે, લાળના ઉત્સેચકોને સક્રિય કરી શકે છે, આમ આખા શરીરને ડિટોક્સિફાય કરી શકાય છે.
- દવાયુક્ત તેલ અને વનસ્પતિ તેલ જેવા કે તલના તેલનું અનુનાસિક સ્થાપન એક રક્ષણાત્મક સ્તર તરીકે કાર્ય કરી શકે છે અને વાયરસના કણોને ફસાવી શકે છે, જેનાથી અનુનાસિક શ્વેષ્મકળાની સપાટી પર વાયરસના સીધા સંપર્ક અને બંધનને અટકાવે છે.
- આયુષ ક્વાથાના ઘટકોમાં એન્ટિવાયરલ, બળતરા વિરોધી અને એન્ટીઓક્સિડન્ટ ગુણધર્મો છે. આ દવાઓના સક્રિય ઘટકો જેવા કે યુજેનોલ, પવિત્ર તુલસીમાં લિનોલીક એસિડ, તજમાં સિનામાલ્ડીહાઈડ, જીંજરોલ્સ, આદુમાં શોગાઓલ અને મરીના સ્કેનમાં પાઇપરિન પ્રોઇન્ફ્લેમેટરી પાથવેઝને નિયંત્રિત કરવા માટે જોવા મળ્યા છે જેનાથી INF- γ અને IL-4-એન્ટિગરોટિક એન્ટિસેપ્ટિક દવાઓમાં ઘટાડો થાય છે. , એન્ટીકોએગ્યુલેટિવ અને એન્ટિ-પ્લેટલેટ પ્રવૃત્તિ.
- આયુર્વેદ અને યોગના શાસ્ત્રીય ગ્રંથોમાં, અને પ્રકાશિત PubMed અને Google સ્કોલર ઇન્ડેક્સ પર સંશોધન કાર્ય જર્નલ્સ વચ્ચે સંબંધિત સહસંબંધ બનાવવામાં આવ્યો છે માહિતી

એકત્રિત કરી અને COVID-19 પર સંશોધન રજૂ કર્યું અને તે વ્યવસ્થિત રીતે રજૂ કરવામાં આવ્યું છે.

- COVID-19 માં પ્રસારણના બે મોડ છે જે સીધા છે અને પરોક્ષ.
- ડાયરેક્ટ મોડમાં, ચેપનો ફેલાવો છે ચેપગ્રસ્ત વ્યક્તિની ખાંસી અને છીંક દ્વારા, અને પરોક્ષ સ્થિતિમાં, પ્રસારણ આંગળીઓ દ્વારા થાય છે અને ચેપગ્રસ્ત સપાટી અથવા કાપડને સ્પર્શ કરીને અને પછી ફોમાઇટ આંખ, અનુનાસિક શ્લેષ્મકળામાં અથવા મૌખિક પોલાણને સ્પર્શવું .
- શ્વાસમાં લેવાયેલ વાયરસ SARS-CoV-2 સંભવતઃ ઉપકલા સાથે જોડાય છે નાસોફેરિન્જલ પોલાણમાં લિયાલ કોષો અને જવાબ આપવાનું શરૂ કરે છે.
- કેટીંગ ACE2 એ SARS-CoV2 બંને માટે મુખ્ય રીસેપ્ટર છે અને SARS-CoV. આયુર્વેદના શાસ્ત્રીય ગ્રંથોનો ઉલ્લેખ છે કવલા, ગંડુશા, નસ્ય, અંજના જેવા વિવિધ પગલાં, ધૂમપાન એ દૈનિક જીવનપદ્ધતિના ભાગ રૂપે જે પૂર્વ પેથોલોજીને બહાર કાઢે અને રક્ષણ પૂરું પાડે ઉપલા શ્વસન માર્ગની મ્યુકસ મેમ્બ્રેન, આંખો અને મૌખિક પોલાણ આથી ચેપને વહન કરતા અટકાવે છે શ્વસન અંગો .
- ચરક સંહિતા ના સંચાલન માટેના સામાન્ય પગલાં વર્ણવેલ ટેક્સ્ટ શ્વાસ સંબંધી રોગો જેમ કે ઉખ્ના આહારા [ગરમ ખોરાક અને પાણી] અને કફવતા શ્વસન પ્રક્રિયાઓ વિવિધ જડીબુટ્ટીઓના ઉકાળો કવલા (ગાર્ગલ્સ દવાયુક્ત ઉકાળો/તેલ/ઘી સાથે), સ્વેડાના (વરાળ ઇન્હેલેશન અને પોલ્ટીસ) વ્યવસ્થાપનમાં મદદરૂપ થઈ શકે છે કોવિડ 19 ના હળવા કેસોમાં હાજર લક્ષણો.
- નોવેલ કોરોનાવાયરસ વિકસિત થઈ રહ્યો છે તાણ કે જે મજબૂત અને વધુ પ્રતિરોધક છે એન્ટિવાયરલ દવાઓ અને દવાઓની શોધ થઈ. તેથી, આંતરિક શરીરની હીલિંગ શક્તિ મહત્વપૂર્ણ છે.
- યોગ છે સુખાકારીની આનંદી અને મહેનતુ લાગણીને પ્રોત્સાહિત કરો સામાન્ય પ્રતિકાર અને ક્ષમતાની માત્રા સાથે સરળતાથી કોવિડ 19 સામે રોગપ્રતિકારક શક્તિ કેળવો.
- આ લેખ છે બો- પર સમાંતર અભ્યાસના વિવિધ સંદર્ભો સાથે પોર્ટેડટેનિકલ્સ, આયુર્વેદ પ્રક્રિયાઓ અને યોગિક પદ્ધતિઓ દર્શાવે છે પૂરક અથવા વૈકલ્પિક સિસ્ટમો નોંધપાત્ર છે.
- જ્યારે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે ત્યારે રોગોનું સફળતાપૂર્વક સંચાલન કરવામાં મદદરૂપ થાય છે એકલા અથવા આધુનિક દવા સાથે. તે પ્રોત્સાહક છે યોગિક પ્રથાઓ વ્યાપકપણે સ્વીકારવામાં આવે છે અને તેનો ઉપયોગ થતો નથી તે જોવા માટે માત્ર બિમારીઓની સારવાર માટે પણ તેને પહોંચાડવા માટે જીવનમાં હકારાત્મકતા.
- ત્યા વધુ પુરાવા આધારિત સારી સંકલિત ક્ષેત્રે દસ્તાવેજી સંશોધન જરૂરી છે

- આયુર્વેદ અને યોગની સંભાવનાઓને ફરીથી શોધવા માટેની દવા જે કોવિડ-19 જેવી સામે લડવામાં સહાયક બનશે ભવિષ્યમાં રોગચાળાની પરિસ્થિતિઓ.
- માં કેસ મૃત્યુ દર ડાયાબિટીસ જેવા ઉચ્ચ જોખમવાળા દર્દીઓમાં COVID 19 વધુ હોય છે, હાઇપરટેન્શન, અસ્થમા, એઇડ્સ, કેન્સર, કાર્ડિયોવેસ્ક્યુલર ડિસ-સરળતા, અને સાયકોસોમેટિક ડિસઓર્ડર. યોગે તે સાબિત કર્યું છે
- ઉપરોક્ત તમામ ગતિશીલ વિવિધ રોગોમાં અસરકારકતા મૃત્યુદર ઘટાડવા માટે આધુનિક ઉપચાર.
- તેથી, યોગ અટકાવવા અથવા ઘટાડવા માટે એક મહત્વપૂર્ણ હસ્તક્ષેપ છે કોવિડ-19 નું ગંભીર સ્વરૂપ સંવેદનશીલ તેમજ તંદુરસ્ત વ્યક્તિગત
- તાજેતરના વિકાસ અને દવાઓમાં આગળ વધ્યા હોવા છતાં યોગ્ય સંપર્કમાં ન હોવા છતાં આયુર્વેદ એક મોટી મદદ છે.
- COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન અનેક પ્રકારની સારવાર અને ઉપાયો શોધવામાં આવ્યા છે.
- એવા પાસાઓ છે જ્યાં કોવિડ પોતે અને તેની અન્ય પ્રતિકૂળ અસરો માટે ઘટના ઉપાયો છે.
- સંશોધન અને અભ્યાસ મુખ્યત્વે કોવિડની મુખ્ય સારવાર પર ભાર મૂકે છે.
- પરિણામે, આયુર્વેદમાં કેટલીક સ્વદેશી તૈયારીઓ મળી આવી છે જે કોવિડ-19 રોગચાળાની સારવાર અને ઈલાજમાં ઘણી મદદ કરે છે.
- અહીં કોવિડ સમયગાળા દરમિયાન સારવારના હેતુઓ માટે બનાવવામાં આવેલ કેટલાક ફોર્મ્યુલેશન છે.

અગસ્ત્ય હરિતકી (૧.૦.૧) :

- અગસ્ત્ય હરિતકી એ નોંધપાત્ર આયુર્વેદિક તૈયારીઓમાંની એક છે જેમાં દશામૂલા, હરિતકી (ટર્મિનલિયાચેબુલા), ભારંગી (ક્લરોડેન્ડ્રમ સેરેટમ), પિપ્પલી (પિપરલોંગમ), કપિકચૂ (મુકુના પ્ર્યુરિયન્સ) વગેરે મુખ્ય ઘટકો છે.
- અગસ્ત્ય હરિતકી શ્વસન માર્ગના ચેપ અને ખાસ કરીને અસ્થમા જેવા વિકારો માટે ખૂબ જ અસરકારક જોવા મળે છે.
- વધુ સંશોધન પર તે એ પણ તારણ કાઢ્યું કે અગસ્ત્ય હરિતકી પણ મેલેરિયા, બ્રોન્કાઇટિસ અને ક્ષય રોગની જેમ વિકારની સારવાર કરે છે.
- એએચમાં વપરાતા મોટા ભાગના ઘટકો વાત-કફ અને રસાયણ (ઇમ્યુનોમોડ્યુલેટર્સ) ના પેસિફાયર છે. તેનો ઉપયોગ સહાયક તરીકે પણ થઈ શકે છે જે સામેલ ફેફસાના પેશીઓને થતા નુકસાનને નિયંત્રિત કરીને રોગના વિકાસને રોકવામાં મદદ કરે છે.

આયુષ - 64 (૧.૦.૨) :

- આ ઉભરતા ફોર્મ્યુલેશનમાં, આવી જ એક દવા રચવામાં આવી છે જે આયુષ -64 છે.
- તે 4 આયુર્વેદિક દવાઓનું મિશ્રણ છે જેનું નામ છે એલ્સ્ટોનિયા સ્કોલરિસ R. Br. (છાલની ચામડીનો પાણીનો અર્ક - 1 ભાગ), પિકોરિઝા કુરો રોયલ (રાઇઝોમ અથવા કંદનો પાણીનો અર્ક - 1 ભાગ), સ્વર્ટિયા ચિરાટા બુચ-હેમ (આખા છોડનો જલીય અર્ક - 1 ભાગ) અને સીસાલ્પીનિયા ક્રિસ્ટા લિન (દંડ) બીજના પલ્પનો પાવડર - 3 ભાગ) સીસીઆરએએસ દ્વારા વિકસિત જે બિન-ઝેરી એન્ટિ-મેલેરિયલ ફોર્મ્યુલેશન છે.

બિલવાડી અગાડા (૧.૦.૩) :

- તે ગંભીર ચેપની સારવાર માટે અષ્ટાંગ હૃદયમાં ઉલ્લેખિત ખૂબ જ ઉપયોગી તૈયારીઓમાંની એક છે.
- કેટલાક અત્યંત ગંભીર અને બહુમુખી ચેપ જેવા કે વિસુચિકા, જ્વારા, ગરવીશા, વગેરે મોટે ભાગે માત્ર અગાડાના ઉપયોગથી મટી જાય છે.
- બિલવાડી અગાડા એ ઉલ્લેખિત ઔષધિઓ અને તેમના ભાગોનું મિશ્રણ છે: બિલ્વના મૂળ (એગલ માર્મેલસ કોર), સુરાસાના ફૂલો (ઓસીમમ સેન્ટમ લિન), કરંજાના ફળો (પોંગામિયા પિન્નાટા પેરી), ટાગારા (વેલેરિયાના વોલિચી ડીસી) દેવદારુ (સેડ્રસ) દેવડારા રોક્સબ), હરિતાકી (ટી. ચેબ્યુલા રેટઝ), વિભિતાકી (ટર્મિનાલિયા બેલીરિકા રોક્સબ), અમાલાકી (એમ્બલીકા ઓફિસિનાલિસ ગેર્ટન), શુંથી (ઝિંગિબર ઓફિસિનેલ રોસ્ક), મારીયા (પાઇપર નિગ્રમ લિન), પિપ્પલી (પી. લોંગમ લિન), હરિદ્રા (પી. લોંગમ લિન) કર્ક્યુમા લોન્ગા લિન), દારુહરિદ્રા (બર્બેરિસ એરિસ્ટાટા ડીસી) અને આ બધી જડીબુટ્ટીઓ અજા મુત્ર (બકરીના પેશાબ) માં ટ્રીટ્યુરેટ કરવાની છે.
- આ બધી જડીબુટ્ટીઓ અને તેના ભાગોમાં ખૂબ સારી એન્ટિ-માઇક્રોબાયલ, એન્ટિફંગલ અને એન્ટિબાયોટિક પ્રવૃત્તિ જોવા મળે છે.
- વધુમાં વહીવટના કિસ્સામાં તેની વૈવિધ્યતાને કારણે તેનો ઉપયોગ વધુ પ્રાધાન્યક્ષમ છે.
- બિલવાડી અગાડાને મૌખિક રીતે, નાક દ્વારા અને કોલેરિયમ (દવાયુક્ત આંખ ધોવા)ના રૂપમાં પણ આપી શકાય છે.
- તેથી, આ અગાડા આવા બહુમુખી ચેપને રાહત અને ઉપચાર આપે છે તે કોવિડ-19ની સારવારમાં ખૂબ જ પ્રાધાન્યક્ષમ અને અસરકારક છે.

ધૂપના ચિકિત્સા (૧.૦.૪) :

- આયુર્વેદ ચિકિત્સા પદ્ધતિમાં શુદ્ધિકરણ અથવા ધૂણીની ઉપચાર પદ્ધતિ.
- આ પદ્ધતિ આયુર્વેદિક દવાઓના ઉપયોગ સાથે સારવાર હેઠળ કરવામાં આવે છે.
- અહીં, સારવારમાં ડ્રગની અસર, પુનઃપ્રાપ્તિ દર અને મુખ્યત્વે ચેપથી શરીરની આંતરિક શુદ્ધિકરણને વધારવા માટે સારવાર દરમિયાન ધૂણીનો સમાવેશ થાય છે.
- આવા ધૂપનોના ઉદાહરણો છે ગુઝુલુ (કોમ્મીફેરા મુકુલ ઇંગ્લ), ઉશિરા (વેટીવેરિયા ઝિઝાનીઓઈડસ લિન), નિમ્બા (આઝાદિરાક્તા ઇન્ડિકા જસ), અર્કા (કેલોટ્રોપિસ પ્રોસેરા લિન), દેવદારુ (સી. દેવડારા લાઉડ) અગારુ (એક્વિલેરિયા સરાગાલોસરાજા) ગાર્ટન),

શલ્લાકી (સ્ટાયરાક્સ બેન્ઝોઇન) સહિત વાચા (એ. કેલામુ લિન) જે એન્ટિમાઇકોબાયલ એજન્ટ તરીકે નોંધપાત્ર પરિણામો ધરાવે છે.

- આ પદ્ધતિની મૂળભૂત વિશેષતાઓ એ છે કે તે આજુબાજુ અને પછી શરીરને શુદ્ધ કરે છે તેથી તે દર્દીની આસપાસ ધૂણીનું વાતાવરણ બનાવે છે.

દવા :	રચના :	ક્રિયાની પદ્ધતિ :	ઉપચારશાસ્ત્ર :
૧.અગસ્ત્ય હરિતકી (૧.૦.૧)	દશામૂલા, ટર્મિનલિયા ચેબ્યુલા, ક્લેરોડેન્ડ્રમ સેરેટમ, પાઇપર લોગમ, મુકુના પુરિયન્સ.	ફેફસાના પેશી પુનઃપ્રાપ્તિ અને સમારકામ, ઇમ્યુનોમોડ્યુલેશન.	વધુ વધતા ચેપ અને શ્વસન લક્ષણોને અટકાવે છે સાથે સાથે ફેફસાના પેરેન્કાઇમાને પુનર્જીવિત પણ કરે છે.
૨.આયુષ-64 (૧.૦.૨)	એલ્સ્ટોનિયા વિદ્રાનો, પિકોરિઝા કુર્વા રોયલ, સ્વર્ટિયા ચિરાતા બુચ-હેમ, સિસલપેનીયા કિસ્ટા લીનન.	કેથાર્ટિક, એન્ટિમાઇકોબાયલ, એન્ટીબેક્ટેરિયલ, કડવું ટોનિક.	એન્ટિપ્રાયરેટિક છે, અસ્થમા, બ્રોન્કાઇટિસના અને ડિસપેપ્સિયા ના લખાણો ઘટાડે છે.
૩.બિલવાડી અગાડા (૧.૦.૩)	એગલ માર્મેલોસ કોર, ઓસીમમ સેન્ટમ લિન, પોન્ગામિયા પિન્નાટા પેરી, વેલેરિયાના વોલિચી ડીસી, સેફ્સ ટેવદરા રોક્સબ, ટર્મિનાલિયા ચેબ્યુલા રેટઝ, ટર્મિનલિયા બેલીરિકા રોક્સબ, એમ્બલીકા ઓફિસિનાલિસ ગાર્ટન, જિંગીબર ઓફિસિનેલ રોસ્ક, પાઇપર નિગ્રમ લિન, પાઇપર લોગમ લિન, કર્કર્યુમા લોન્ગા લિન, બર્બરિસ અરિષ્ટઆ ડી	એન્ટિમાઇકોબાયલ અને એન્ટિમાઇકોટિક.	ગૌણ COVID-19 ચેપની સારવાર.

	સી.		
૪. ધૂપના ચિકિત્સા (૧.૦.૪)	કોમિકેરા મુકુલ ઈંગ્લેન્ડ, વેટિવેરિયા ઝિઝાનિઓઇડ્સ લિન, આઝાદીરચતા ઇન્ડિકા જુસ, કેલોટ્રોપિસ પ્રોસેરા લિન, સેડ્સ ડિયોદેરા લાઉડ, એફ્વિલેરિયા અગાલોયા, શોરિયા રોબસ્ટા ગાર્દન, સ્ટાયરાક્સ બેન્ઝોઇન.	શારીરિક ધૂણી અને એન્ટિમાઇક્રોબીયલ.	ચેપની હર્બલ સારવાર સાથે વાતાવરણ અને શરીરની હવાનું જીવાણુ નાશકક્રિયા કરે છે.

વર્ણન :

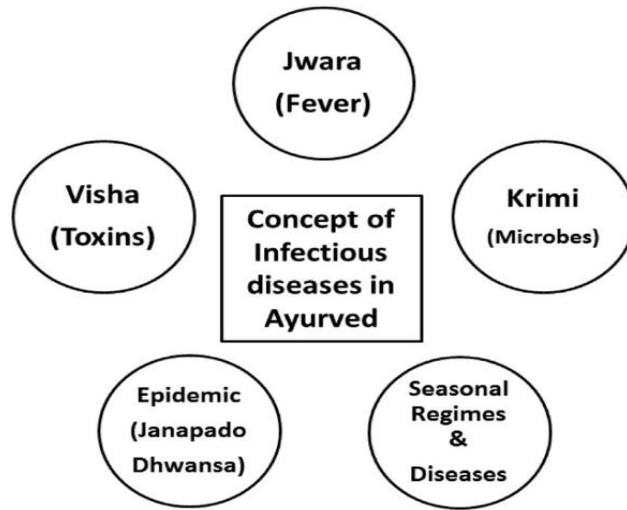
(૨.૦)

- આયુર્વેદ અને એલોપેથી તાજેતરમાં ફાર્મા અને તબીબી જગતમાં સૌથી મૂલ્યવાન અને નોંધપાત્ર સંપત્તિ પૈકીની એક છે.
- તેઓ બંનેએ હંમેશા વિજ્ઞાનને સમર્થન આપ્યું છે જે માનવ મનને તેની યુસ્ત સીમાઓથી ઉજાગર કરે છે અને તેના વિકાસ અને અન્વેષણ માટે વધુ કારણો આપે છે.
- વધુમાં, કોવિડ-19 રોગચાળાએ આયુર્વેદ અને એલોપેથી બંને દવાઓની પ્રણાલીઓ પર અસર કરી છે.
- આને કારણે, લોકોમાં દેશી ઔષધ પદ્ધતિ (આયુર્વેદ) અને એલોપેથી વિશે ખોટી માન્યતાઓ અને પક્ષપાત ઉભો થયો છે.
- માનવ મન હંમેશા પોતાને સરળ રાહત તરફ ખેંચે છે અને થોડું સહન કરીને કાયમી ઉકેલ ટાળે છે; આ તે છે જે દવાઓની બંને સિસ્ટમોના માર્ગોને વિભાજિત કરે છે.
- આ ઔષધીય પદ્ધતિઓના સંદર્ભમાં સારવાર અને પુનઃપ્રાપ્તિ માટે લોકોના અભિપ્રાય અને પસંદગીમાં ભિન્નતામાં પણ પરિણમે છે.
- આખરે, લોક અભિપ્રાય એલોપેથિક પ્રણાલી તરફ વધુ વળ્યો અને સ્વદેશી દવાની પદ્ધતિના ઉપચાર અને સંસ્કૃતિની અવગણના કરી.
- પરંતુ આશ્ચર્યજનક રીતે, કોવિડ-19 રોગચાળો એ પાસા તરીકે બહાર આવ્યું જેણે આયુર્વેદના ફાયદાઓ અંગે લોકોમાં જાગૃતિ અને જાગૃતિ ઊભી કરી પરંતુ તે દરેકને જાગૃત કરવા માટે પૂરતું અપૂરતું હતું.

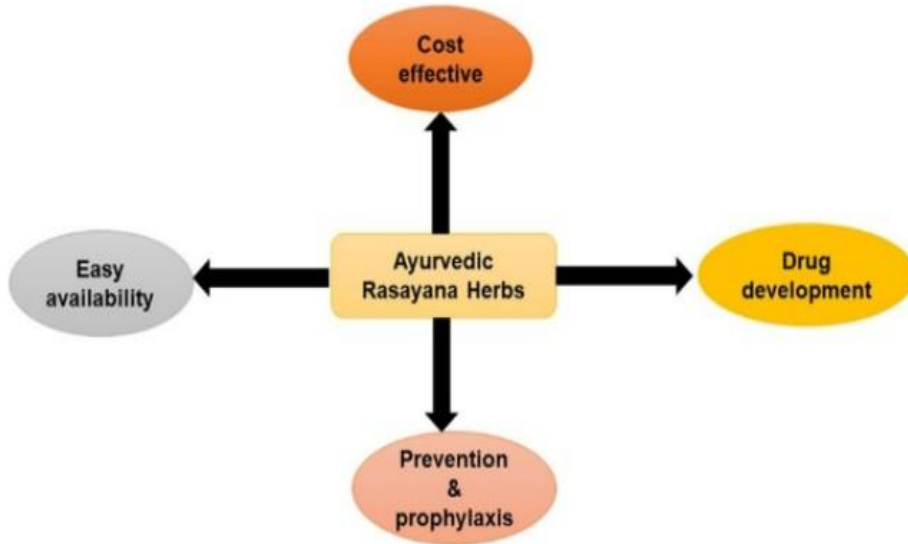
- આથી સ્વદેશી ઔષધ પદ્ધતિ - આયુર્વેદની સંસ્કૃતિ અને ઔષધીય પાસાઓ વિશે દરેકને માહિતગાર કરવાની આવશ્યકતા બની ગઈ છે.
- તેથી, આયુર્વેદના સંદર્ભમાં એલોપેથીના ફાયદા, ભૂમિકા અને મર્યાદાઓને અહીં યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે.
- આયુર્વેદિક પ્રણાલી વિવિધ રોગો અને વિકૃતિઓ માટે ઉપચાર, દવાઓ અને સારવારમાં પ્રકૃતિના ગુણધર્મોને અમલમાં મૂકવાના વિજ્ઞાનને અનુસરે છે.
- તેથી દવાની બંને પ્રણાલીના ઘણા સંબંધિત ફાયદા છે પરંતુ તફાવત એલોપેથીની નોંધપાત્ર મર્યાદાઓનો છે.
- તેથી, લોકો સુધી તેના વિશે વધુ સ્વીકારવા અને સંશોધન કાર્યો સાથે તેના સાંસ્કૃતિક પાસાઓમાં વધુ આગળ વધવા માટે સ્વદેશી દવાની પદ્ધતિને અહીં સ્ત્રોત તરીકે લેવામાં આવી છે.
- આથી, આયુર્વેદના સંશોધન લેખો અને સંસ્કૃતિની એકંદર સમીક્ષા અને અભ્યાસ પછી, અમે નિષ્કર્ષ પર આવ્યા કે સમગ્ર આયુર્વેદ નીચેના કારણોને સમાપ્ત કરીને વિકારો અને રોગોના ઉપચાર અને ઉપચારની આસપાસ ફરે છે.
- કોરોનાવાયરસ એ પ્લીમોફિક અને પરબિડીયું વાયરસના કોરોનાવિરિડે પરિવાર (ઓર્ડર નિડોવાયરેલ્સ) માં એક જીનસ છે. ત્રણ માનવ કોરોનાવાયરસ HCoV-OC43, HCoV-229 E અને SARS CoV-1 ઉપલા શ્વસન માર્ગના ચેપ માટે પેથોજેનિક એજન્ટ તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યા હતા.
- વાઈરસ તરીકે ઉલ્લેખ ન હોવા છતાં, સૂક્ષ્મજીવાણુઓ અને રોગકારક એજન્ટો આયુર્વેદમાં વર્ણવેલ છે જેમ કે અગાઉ સમીક્ષા કરવામાં આવી હતી. COVID-19 નો પ્રારંભિક તબક્કો એકઝેજેનસ (અગન્ટ) રોગ છે જે પાછળથી પ્રણાલીગત (નિજા) રોગમાં પરિવર્તિત થાય છે.
- અભિષંગજા જ્વારા એ ઝેરી હવાના સંપર્કને કારણે અથવા તે માટેનો શબ્દ છે ઝેરી છોડ અથવા અન્ય આવા ઝેર . જો કે આ અભિષંગજા જ્વારા પાછળથી બહુવિધ પેશીઓ અને અવયવોની સંડોવણી સાથે જટિલ બને છે.
- થોડા અહેવાલો અનુસાર SARS-CoV-2 એરોસોલાઇઝેશનના ત્રણ કલાક પછી હવામાં શોધી શકાય છે.
- ડબ્લ્યુએચઓએ શંકાસ્પદ COVID-19 દર્દીઓ માટે કામ કરતા આરોગ્યસંભાળ કાર્યકરો માટે સંપર્ક અને ટીપાં સાવચેતી માટે માર્ગદર્શિકા જારી કરી છે, યુએસએ-સીડીસીએ પણ હવાજન્ય સાવચેતીઓની ભલામણ કરી છે.
- જનપદોધ્વંશ એ રોગચાળા માટેનો આયુર્વેદિક શબ્દ છે.
- જનપદ ચોક્કસ ભૌગોલિક વિચારણાનો ઉલ્લેખ કરે છે.
- રસપ્રદ વાત એ છે કે શ્વસનતંત્રની રજૂઆત સાથે રોગચાળાના તાવનો ઉલ્લેખ છે (તાવ, ઉધરસ, શ્વાસ લેવામાં તકલીફ, રાયનોરિયા, માથાનો દુખાવો અને તે પણ એનોસ્મિયા) અનુનાસિક માર્ગો દ્વારા પેથોજેનિક એજન્ટોના પ્રવેશને કારણે થાય છે.
- સુશ્રુત દ્વારા આ ક્લિનિકલ પ્રેઝન્ટેશન આશ્ચર્યજનક રીતે SARS, MERS, સ્વાઈન ફ્લૂ અને કોવિડ-19 ચેપી રોગો અને ચેપના માધ્યમો જેવા કે શારીરિક સંપર્ક, શ્વાસ લેવો, સાથે ખાવું,

સૂવું, સાથે બેસવું અને વપરાયેલ લિનન અને માળા શેર કરવા જેવા રોગચાળા સાથે અદ્ભૂત રીતે સમાન છે સુશ્રુત દ્વારા.

- કોવિડ-19નું પેથોફિઝિયોલોજી મુખ્યત્વે શ્વસનતંત્રનું છે.
- જઠરાંત્રિય, કાર્ડિયાક, રેનલ, ન્યુરલ અને કોગ્યુલેટિવ ગૂંચવણો અનુસરે છે. પ્રણવહ સ્રોતસ (કાર્ડિયોપલ્મોનરી ઉપકરણ), મહાસ્રોતસ (જઠરાંત્રિય માર્ગ) અગ્નિ સાથે અને રક્તવાહ સ્રોતસ (રક્ત અને યકૃત) ક્ષતિગ્રસ્ત છે. COVID-19 ની અગાઉની રજૂઆત વાટા-કફા પ્રબળ છે જ્યારે સાયટોકાઇન તોફાનનો પછીનો તબક્કો વાટા-પિદ્ધ પ્રભાવશાળી છે.
- રક્ત (રક્ત) એ સૌથી મહત્વપૂર્ણ ધાતુ છે કારણ કે ફેફસાના મૂર્ધન્ય પેશીઓ માત્ર રક્તમાંથી જ બને છે, કોગ્યુલોપેથી રક્ત સાથે સંબંધિત છે અને રોગપ્રતિકારક પ્રતિક્રિયાઓ પણ રક્ત ધતુ સાથે સંકળાયેલી છે. COVID-19 ન્યુમોસાઇટ્સ પ્રકાર II ને અસર કરે છે જે પ્રકાર I ન્યુમોસાઇટ્સ માટે પુરોગામી છે.
- આમ શરીરની પ્રજનનક્ષમ ટીશ્યુ રિપેરિંગ મિકેનિઝમ એ બીજું મહત્વનું પરિબળ છે. આ પ્રજનન ક્ષમતા શુક્ર ધતુ સાથે સંકળાયેલી છે.
- કોવિડ-19માં મહત્વપૂર્ણ અંગો પ્રભાવિત થતા હોવાથી ઓજસ એ પછીનું મહત્વનું શરીર પેશી છે.
- આમ કોવિડ-19ના આયુર્વેદિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં પ્રાણ-રક્ત-શુક્ર-ઓજસ એ પેથોફિઝિયોલોજિકલ ચતુર્થાંશ છે.
- પેથોફિઝિયોલોજી અને પ્રાણ-રક્ત-શુક્ર-ઓજસના સર્વગ્રાહી ચતુર્થાંશની આ પ્રસ્તાવિત સંકલિત સમજ COVID-19 માટે નિવારક અને ઉપચારાત્મક અભિગમો માટે નવલકથા લીડ આપી શકે છે.
- છેલ્લા કેટલાક દાયકાઓમાં વાયરસ હોસ્ટની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાઓ પર સારી માત્રામાં સંશોધન કરવામાં આવ્યું છે, ખાસ કરીને સિસ્ટમ્સ બાયોલોજીના અભિગમ સાથે.
- વાયરસ-હોસ્ટ સિસ્ટમ્સ બાયોલોજી કોમ્પ્યુટેશનલ મોડેલિંગ દ્વારા યજમાન પ્રતિભાવો અને વાયરસ અને યજમાનો વચ્ચે ગતિશીલ ક્રિયાપ્રતિક્રિયાઓ પર આગાહી કરી શકે છે.
- એ નોંધવું રસપ્રદ છે કે જનીનો, પ્રોટીન, કોષો અને સજીવો જેવા અમૂર્તતાના વિવિધ સ્તરો પર મોડેલિંગ કરવામાં આવે તેવી અપેક્ષા છે.
- 'દોષ-ધતુ-માલા-અગ્નિ-સ્રોતસ'નું આયુર્વેદિક પાયાનું માળખું આ સૂચિત અભ્યાસો માટે એક મોડેલ તરીકે સેવા આપી શકે છે.
- આયુર્વેદિક પાયાની વિભાવનાઓમાં મોટી સંભાવના છે અને તેથી આવા અભ્યાસો ખરેખર નમૂનારૂપ પરિવર્તન લાવી શકે છે.
- અગ્નિ-બાલાનું સંરક્ષણ અને પ્રાણ-રક્ત-શુક્ર-ઓજસ ચતુર્થાંશનું હોમિયોસ્ટેસિસ કોવિડ-19 માં ક્લિનિકલ પરિણામોને સુધારવા માટે શ્રેષ્ઠ યજમાન કેન્દ્રિત અભિગમ હોઈ શકે છે.

(१)

(२)

- आकृति १ : (३.०.१), आकृति २ : (३.०.२)

प्रक्रिया :

(४.०)

લાગુ પદ્ધતિ :

- આ પ્રદર્શનનો આધાર કેવળ અગાઉના અભ્યાસ, સાહિત્યના અભ્યાસ અને સર્વેક્ષણ પર આધારિત છે, પ્રશ્નાવલી દ્વારા અને દવાની સ્વદેશી પદ્ધતિ વિશે સાંસ્કૃતિક જ્ઞાન.

તર્ક :

- મુખ્ય પાસું એ સમસ્યાઓનું નિરાકરણ લાવવાનું છે જ્યાં કટોકટીના સમયે આયુર્વેદની થોડી ઉપેક્ષા કરવામાં આવે છે જ્યારે તે વાસ્તવમાં સૌથી વધુ ફાયદાકારક હોય છે.
- બીજું, દવાની આયુર્વેદ પ્રણાલીમાં કોતરવામાં આવેલી લાભાર્થી પદ્ધતિઓ અને તકનીકો પર યોગ્ય સંપત્તિ અથવા બાંધધરી આપવી.
- COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન દર્દીઓ દ્વારા સામનો કરવામાં આવતી સમસ્યાઓ અને સમસ્યાઓનું નિરાકરણ કરવા માટે જે એલોપેથિક દવા પ્રણાલીઓ દ્વારા ઉકેલવામાં અસમર્થ હતા.
- કેવી રીતે સ્વદેશી દવાઓ સેલ્યુલર સ્તરે કામ કરીને રોગ અને ચેપનો ઇલાજ કરે છે તે વિશે યોગ્ય જાગૃતિ લાવવા માટે અને માત્ર અસ્થાયી રાહત જ નહીં.

સ્ત્રોત અને માહિતી એકત્ર કરવાની પદ્ધતિ :

- સાહિત્ય, સંશોધન કાર્ય અભ્યાસ, સર્વેક્ષણ અને પ્રશ્નાવલિ મૂલ્યાંકન દ્વારા.
- કોવિડ દરમિયાન દર્દીઓની સ્થિતિ વિશે માહિતી અને વિગતો ધરાવતું Google ફોર્મ.
- તેમજ સારવાર અને ઇલાજ માટે તેમની પસંદ કરેલી ઔષધીય પદ્ધતિના પરિણામોનું મૂલ્યાંકન આ પ્રશ્નાવલિ પ્રકારના સર્વેક્ષણના આધારે કરવામાં આવશે.
- અહીં એક નમૂના Google ફોર્મની લિંક છે :
<https://forms.gle/tQpuTEShb6QbTPzN6>

પરિણામ :

ઉદ્દેશ્યો અને આદરણીય પરિણામ :

ક્રમાંક :	હેતુ :	પરિણામ :
-----------	--------	----------

૧	આયુર્વેદિક દવા પદ્ધતિના ફાયદા	કોર/હોસ્ટ ટર્મિનેટીંગ ટ્રીટમેન્ટ આપે છે.
૨	ઉપલબ્ધતા	સસ્તું અને સરળતાથી ઉપલબ્ધ
૩	એલોપેથિક સારવારની મર્યાદાઓ	ખર્ચાળ દેખાઈ શકે છે, આડઅસરો ધરાવે છે
૪	પુનઃપ્રાપ્તિ દર અને દર્દીનું પાલન	આયુર્વેદના કિસ્સામાં દર્દીના સાજા થવાનો દર વધુ મજબૂત છે પરંતુ એલોપેથીના કિસ્સામાં ઝડપી છે
૫	ઔષધીય પ્રણાલી જેનો વધુ ઉપયોગ થયો	જોકે આયુર્વેદની સરખામણીમાં એલોપેથી વધુ પસંદ કરવામાં આવી હતી
૬	પ્રજામત	બંને સિસ્ટમો પર 50-50 ટકા માણસોનો મત હતો.
૭	Google ફોર્મ	તે લોકોની વાસ્તવિક માંગ જાણવા માટે રચાયેલ છે

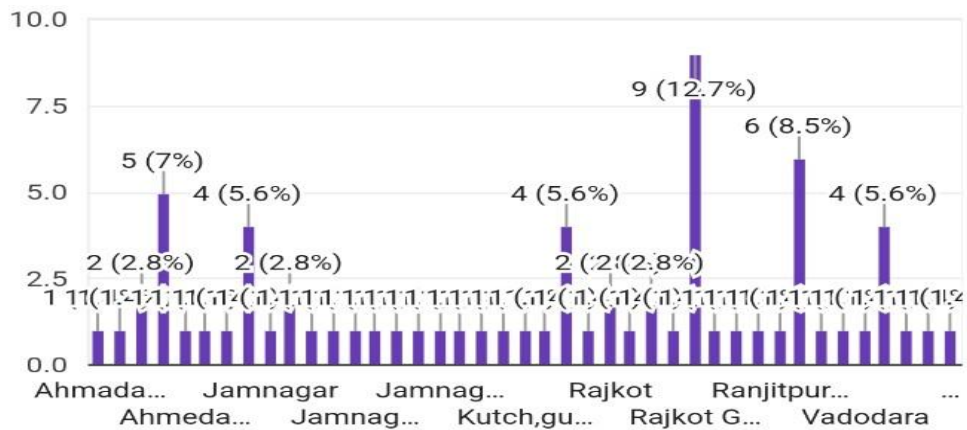
મૂલ્યાંકન :

ક્રમાંક :	હેતુ :	પરિણામ :	મૂલ્યાંકન :
૧	સ્વદેશી દવા પદ્ધતિનો ઉપયોગ	કેટલાક પાસાઓ: સંપૂર્ણ પુનઃપ્રાપ્તિ, યજમાન ચેપ ઉપચાર, શરીર શુદ્ધિકરણ, વગેરે.	દવાઓની સ્વદેશી પદ્ધતિ વધુ સચોટ હોવાનું બહાર આવ્યું છે.
૨	ખર્ચ અને સારવાર અને ઉપચારની ઉપલબ્ધતા	આયુર્વેદ તેના સ્વદેશી ઘટકો અને પદ્ધતિઓને કારણે એલોપેથી કરતાં તુલનાત્મક રીતે વધુ સસ્તું છે.	સારવાર અને જરૂરિયાત સમયે સ્વદેશી પ્રણાલીની ઉપલબ્ધતા વધુ સરળ છે.
૩	આડઅસરો અને મર્યાદાઓ	એલોપેથી એલર્જી, પ્રતિકૂળ અસરો અને	આડઅસરથી નિવારણ એ સ્વદેશી

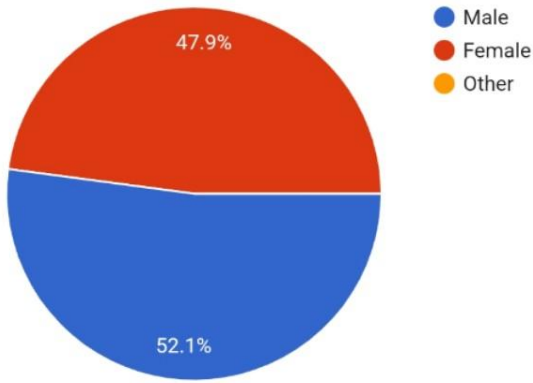
		લાંબા ગાળાની વિકૃતિઓનું કારણ બને છે.	દવા પદ્ધતિના મહત્વના પાસાઓ પૈકીનું એક છે.
૪	વપરાયેલ ઔષધીય પ્રણાલીના ઉપચાર	એલોપેથી લક્ષણોની પુનઃપ્રાપ્તિ પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે જ્યારે આયુર્વેદ યજમાન અથવા ચેપના મૂળની સારવાર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.	દેશી ઉપચારથી શરીરમાંથી રોગો અને વિકારો દૂર થાય છે.
૫	ઔષધીય પ્રણાલી પ્રત્યે જાહેર પસંદગી	સહનશીલતાના કિસ્સામાં લોકો એલોપેથી પસંદ કરે છે.	એલોપેથી કરતાં સારવારમાં વધુ સમય લાગે છે પરંતુ આશાવાદી ઈલાજ આપે છે.

- સર્વે ફોર્મમાં ગુજરાત રાજ્યના વિવિધ શહેરોનો સમાવેશ થાય છે; રાજકોટ, જામનગર, જૂનાગઢ, અમદાવાદ, સુરત, વડોદરા, વગેરે.
- સર્વેક્ષણ વર્ણવે છે કે કેવી રીતે દર્દીઓના લિંગ બંનેએ કોવિડ સારવાર દરમિયાન અને પછી તેમને અસર કરતા સંબંધિત પરિબલો દર્શાવ્યા.
- તે દર્દીઓમાં ઉંમર પ્રમાણે બદલાય છે.
- નીચે અમને સર્વે ફોર્મનું મૂલ્યાંકન કરેલ પ્રતિનિધિત્વ આપવામાં આવ્યું છે:

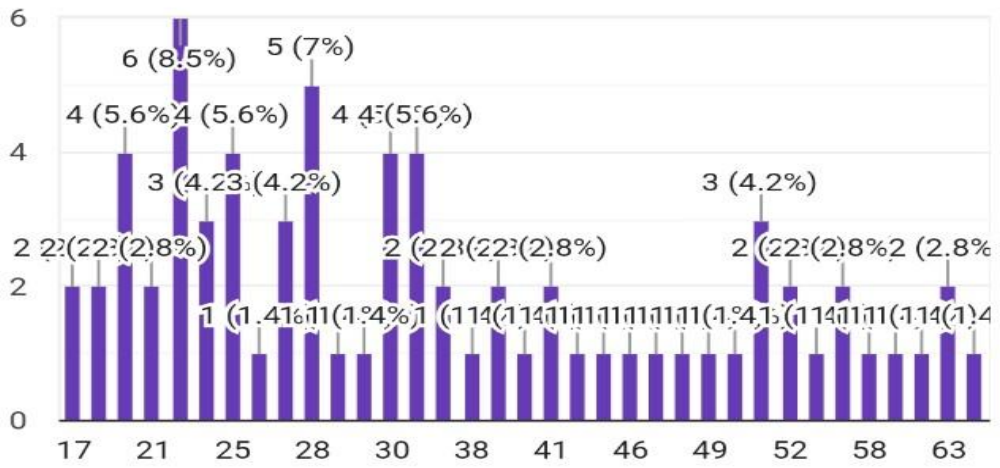
1) સર્વેક્ષણમાં સમાવિષ્ટ શહેરો :

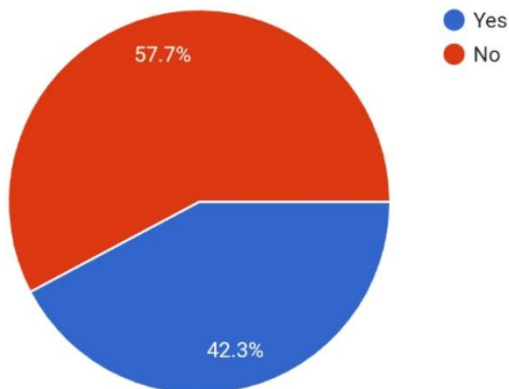
2) લિંગ :

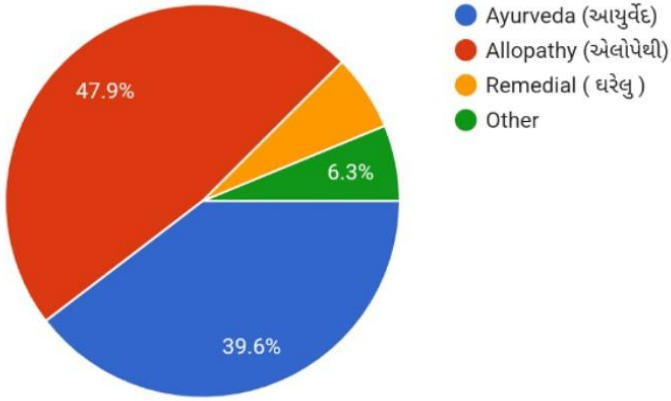
3) વય જૂથો :

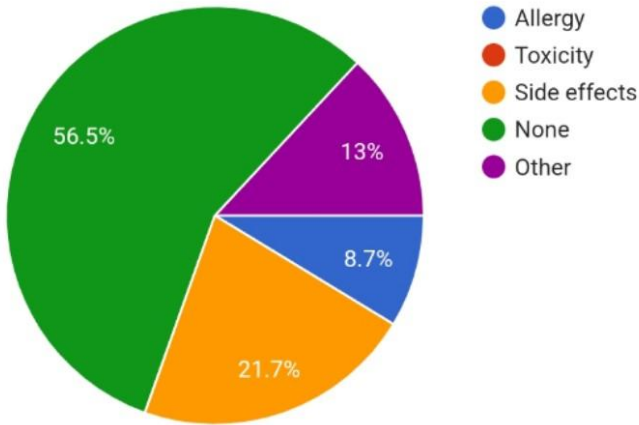
4) આપેલ વય જૂથોમાં કોવિડ-19 દર્દીઓ :

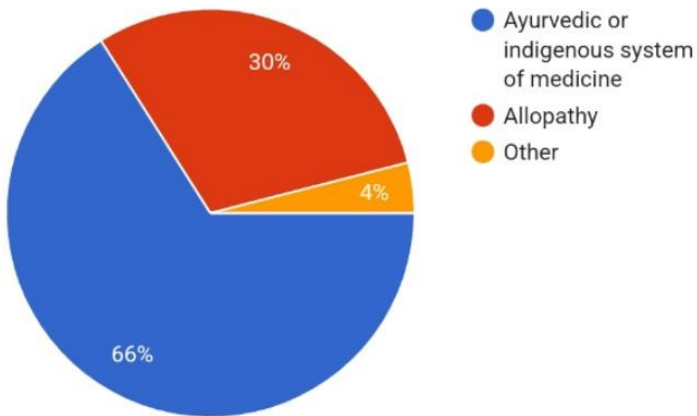
5) કોવિડ-19 માટે પ્રાથમિક આધારો પર વપરાયેલ સારવાર :

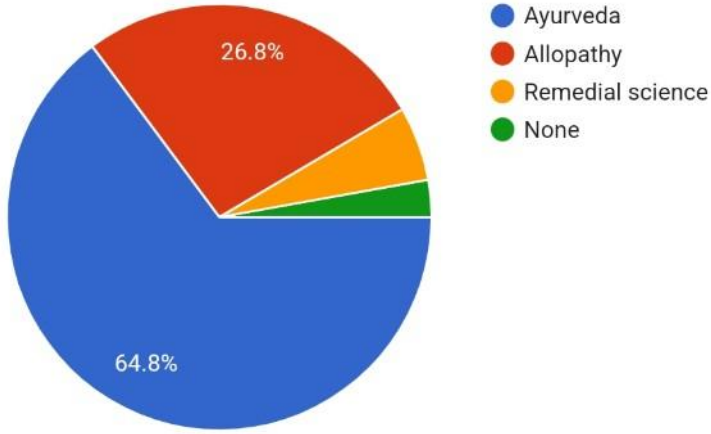
6) એલોપેથિક સારવાર પછીની અસરો :

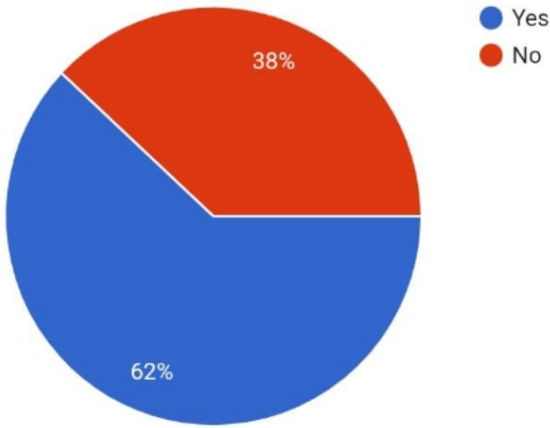
7) દવાની સિસ્ટમ કે જેણે આરોગ્ય પર વધુ સારી અસર કરી :

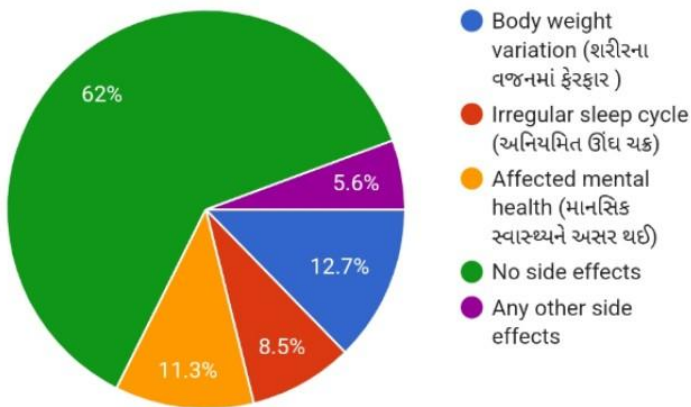
8) દવાની સિસ્ટમની પસંદગી અને માંગ :

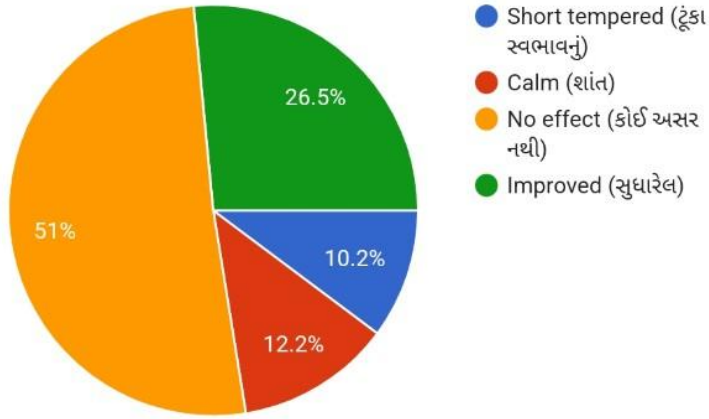
9) કોઈપણ શારીરિક પ્રવૃત્તિઓમાં સામેલગીરી :

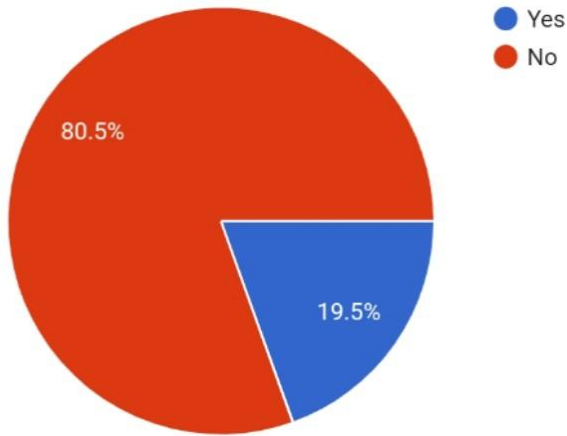
10) વપરાયેલી ઔષધીય સારવારની પ્રતિક્રમ અસરો :

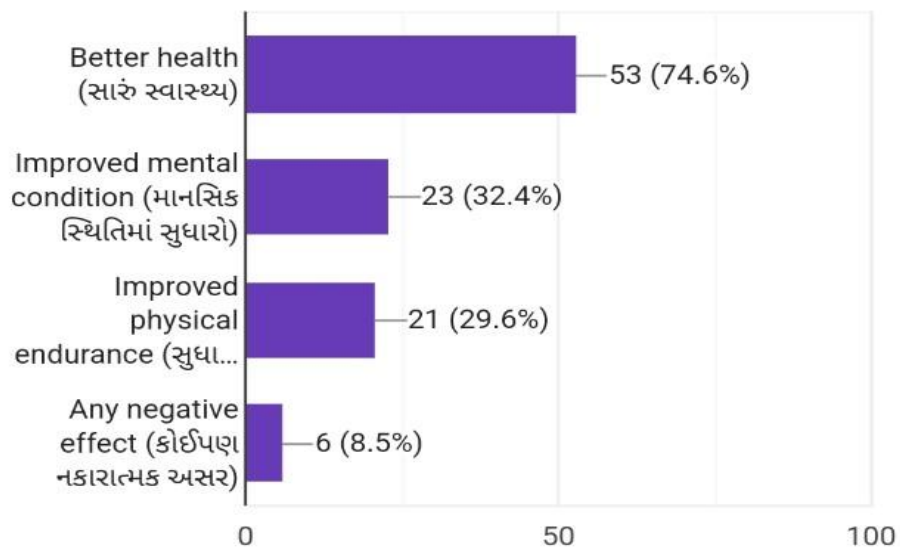
11) કોવિડ સારવાર દરમિયાન માનસિક સ્થિતિ :

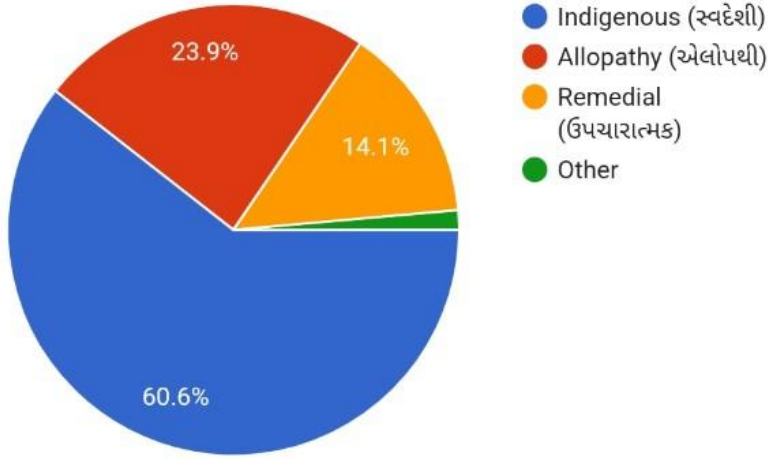
12) સારવાર માટે નાણાકીય સમસ્યાઓનો સામનો કરવો પડ્યો :

13) શારીરિક અને માનસિક સ્થિતિમાં જોવા મળતા ફેરફારો :

14) અર્થતંત્ર સલામતી અને ઉપચારના માધ્યમથી દવાની પસંદગીની સિસ્ટમ :

સર્વે પોઇન્ટ મુજબ મૂલ્યાંકન :

ક્રમાંક :	ધ્યાનમાં લેવાના મુદ્દા :	પરિણામો :	મૂલ્યાંકન :
૧	સર્વે હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલ શહેરો	અમદાવાદ, રાજકોટ, સુરત, વડોદરા, જામનગર, જૂનાગઢ, વિદ્યાનગર, દ્વારકા અને કચ્છ.	મોટાભાગના દર્દીઓ અમદાવાદ અને રાજકોટના છે
૨	લિંગ	52.9% પુરુષ અને 47.1% સ્ત્રીઓ.	સ્ત્રી દર્દીઓ કરતાં પુરુષનો 6:4 ગુણોત્તર
૩	દર્દીઓના વય જૂથો	3 જૂથો; 17-34 ,35-48 ,49-63	મોટાભાગના દર્દીઓ 17 થી 45 વર્ષની વય જૂથના જોવા મળ્યા હતા
૪	આ પૈકી, કોવિડ દર્દીઓ	42.3% કોવિડ દર્દીઓ	ઉપરના દર્દીઓમાં લગભગ 43% કોવિડ દર્દીઓ છે
૫	COVID-19 માટે પસંદ કરેલ પ્રાથમિક સારવારનો ઉપયોગ	48% વસ્તી એલોપથી માટે ગઈ અને લગભગ 40% લોકોએ આયુર્વેદ પસંદ કર્યું અને બાકીના લોકોએ ઉપચારાત્મક અને અન્ય ઔષધીય પદ્ધતિઓ પસંદ કરી.	મોટાભાગના દર્દીઓએ તેમની પ્રાથમિક સારવાર તરીકે એલોપથી પસંદ કરી હતી.
૬	એલોપેથિક સારવાર	21% દર્દીઓએ આડઅસરો	ખરેખર એલોપેથીની

	પછીની અસરો	અને લગભગ 9% એલર્જીના ચિહ્નો જોયા	પ્રતિકૂળ અસરો તો છે.
૭	COVID માટે ઉપયોગમાં લેવાતી સેકન્ડરી સારવાર	66% દર્દીઓએ આયુર્વેદ, 30% એલોપેથી અને બાકીના 4% દર્દીઓએ ઉપચાર પદ્ધતિઓ માટે મત આપ્યો	મોટાભાગના દર્દીઓ સાજા થવા માટે આયુર્વેદિક પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે
૮	દર્દીની સારવારની માંગ	64.8% દર્દીઓ આયુર્વેદ માટે, 24.2% એલોપેથી માટે અને અન્ય સિસ્ટમો માટે આરામની માંગ કરે છે.	બહુમતીએ આયુર્વેદને પુનઃપ્રાપ્તિ સારવાર તરીકે મત આપ્યો
૯	શારીરિક પ્રવૃત્તિઓમાં દર્દીઓની સંડોવણી	62% દર્દીઓ કોઈપણ શારીરિક પ્રવૃત્તિઓ સાથે સંકળાયેલા હતા	આખરે, દર્દીઓ શારીરિક પ્રવૃત્તિઓ અને પુનઃપ્રાપ્તિ માટે પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે
૧૦	સારવાર દરમિયાન અને પછીની પ્રતિકૂળ અસરો	12.7% શરીરના વજનમાં ફેરફાર, 11.3% માનસિક સ્વાસ્થ્યને અસર કરે છે, 8.5% અનિયમિત ઊંઘ ચક્ર અને બાકીની કોઈ આડઅસર નથી	શરીરના વજનમાં ફેરફાર, માનસિક સ્વાસ્થ્ય અને ઊંઘનું ચક્ર એલોપેથિક સારવારની પ્રતિકૂળ અસરો તરીકે જોવામાં આવ્યું હતું
૧૧	COVID સારવાર દરમિયાન માનસિક સ્થિતિ	26.5% સુધારેલી સ્થિતિ, 12.2% શાંત, 10.2% ટૂંકા સ્વભાવની સ્થિતિ	મોટાભાગના દર્દીઓમાં સુધારો હતો જ્યારે બાકીનામાં ટૂંકા સ્વભાવ અને દમનકારી સ્વભાવ જેવા માનસિક ફેરફારો હતા
૧૨	કોઈપણ સારવાર દરમિયાન નાણાકીય સમસ્યાઓનો સામનો કરવો પડે છે	80% કોઈ નહીં અને 20% હકારાત્મક	ભાગ્યે જ દર્દીઓને ગંભીર પરિસ્થિતિઓના સંદર્ભમાં નાણાકીય સમસ્યાઓનો સામનો કરવો પડ્યો હતો
૧૩	કોવિડ સારવાર દરમિયાન અને પછી જોવા મળેલા શારીરિક અને માનસિક ફેરફારો	74.6% સારું સ્વાસ્થ્ય, 32.4% સુધારેલ માનસિક સ્થિતિમાં, 30% સુધારેલ શારીરિક સહનશક્તિ	સ્વદેશી સારવાર બાદ માનસિક અને શારીરિક સુધાર જોવા મળે છે
૧૪	અર્થતંત્રની સલામતી અને ઉપચારના આધારે દવા	60.6% લોકોએ આયુર્વેદને મત આપ્યો,	મોટા ભાગના લોકોએ વધુ સારી રિકવરી માટે

પ્રણાલીની પસંદગી અને માંગ	એલોપેથી માટે 23.9% અને ઉપચારાત્મક દવા પદ્ધતિ માટે 14-15%	આયુર્વેદને મત આપ્યો અને લગભગ 24% લોકોએ એલોપેથીને લાક્ષણિક પુનઃપ્રાપ્તિના સંદર્ભમાં મત આપ્યો
---------------------------	--	---

રેફરેન્સ :

- સમીક્ષા લેખ - રણજીત એસ. સાવંત*, ભરત ડી. ઝિંજુકે અને સંદીપ વી. બિનોરકર નવા ઉભરી રહેલા રોગ COVID-19 તરફ આયુર્વેદ અને યોગનું નિવારક પાસું ; 18 જૂન, 2020 ના રોજ પ્રાપ્ત; ઓક્ટોબર 20, 2020 સ્વીકાર્યું; 27 જાન્યુઆરી, 2021 ઓનલાઈન પ્રકાશિત : <https://doi.org/10.1515/jcim-2020-0175>
- COVID 19 કટોકટી દરમિયાન સ્વ-સંભાળ માટે આયુર્વેદના રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારવાના પગલાં. એક્સેસ 1 મે 2020 અહીંથી ઉપલબ્ધ: <https://www.ayush.gov.in/docs/123.pdf>.
- આયુર્વેદનો જાહેર આરોગ્ય અભિગમ અને કોવિડ-19 પ્રોફીલેક્સિસ માટે યોગ ગિરીશ ટિલ્લુ, પીએચડી, 1 સારિકા ચતુર્વેદી, પીએચડી, 2 અરવિંદ ચોપરા, એમડી, 3 અને ભૂષણ પટવર્ધન, પીએચડી
- લેખની સમીક્ષા કરો કોવિડ-19 ની પેથોફિઝિયોલોજી અને આયુર્વેદમાં યજમાન કેન્દ્રિત અભિગમ પ્રસાદ દિલીપ પાંડકર*,વિનય સચદેવા
- જોન્સ હોપકિન્સ યુનિવર્સિટી ખાતે સેન્ટર ફોર સિસ્ટમ્સ સાયન્સ એન્ડ એન્જિનિયરિંગ (CSSE) દ્વારા COVID-19 ડેશબોર્ડ. એક્સેસ 29 એપ્રિલ 2020 ; અહીંથી ઉપલબ્ધ : <https://gisanddata.maps.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6>.
- વૈકલ્પિક અને પૂરક દવાનું જર્નલ વોલ્યુમ X, નંબર X, 2020, પૃષ્ઠ 1-5.
- વિશ્વ સ્વાસ્થ્ય સંગઠન. કોવિડ 19 માટે દવાઓનો ઓફ લેબલ ઉપયોગ. WHO સંદર્ભ નંબર: WHO/2019-nCoV/Sci_Brief/Off-label_use/2020.1 ઓનલાઈન.

- લેખની સમીક્ષા કરો એન્ટિવાયરલ અને ઇમ્યુનોમોડ્યુલેટર તરીકે આયુર્વેદ રસાયણ: COVID-19 માં સંભવિત એપ્લિકેશનો રાજેશ્વરી સિંહ¹ અને સુમીત ગોયલા¹ અને પાસ્કેલ બોર્જેડ² અને લોટફી આલેયા² અને દેવેશ તિવારી <https://doi.org/10.1007/s11356-0201-5>
 - Bahl P, Doolan C, de Silva C, Chughtai AA, Bourouiba L, MacIntyre CR. એરબોર્ન અથવા કોરોનાવાયરસ રોગ 2019 ની સારવાર કરતા આરોગ્ય કર્મચારીઓ માટે ટીપું સાવચેતી? J Infect Dis 2020. <https://doi.org/10.1093/infdis/jiaa189>.
- PR. કોઈ શીર્ષક નથી. એન.ડી.
<https://www.amrita.edu/news/amrita-ayurveda-research-દિગ્દર્શક-લેખતા-રોગચાળો-આયુર્વેદ>. [એક્સેસ 30 એપ્રિલ 2020].
- Sims AC, Baric RS, Yount B, Burkett SE, Collins PL, Pickles RJ. ગંભીર તીવ્ર શ્વસન સિન્ડ્રોમ માનવ સિલિએટેડ એરવેનો કોરોનાવાયરસ ચેપ
 - એપિથેલિયા: વાઈરલ સ્પ્રેડમાં સિલિએટેડ કોષોની ભૂમિકા વાહક વાયુમાર્ગમાં ફેફસા. જે વિરોલ 2005;79:15511e24. <https://doi.org/10.1128/JVI.79.24.1551115524.2005>.
 - વર્ડક્રિયા પી, કેવેલિની સી, સ્પાનેવેલો એ, એન્જેલી એફ. વચ્ચેની મુખ્ય કડી ACE2 ની ઉણપ અને SARS-CoV-2 ચેપ. Eur J Intern Med 2020;76:14e20. <https://doi.org/10.1016/j.ejim.2020.04.037>.
 - ઇવાતા-યોશિકાવા N, Okamura T, Shimizu Y, Hasegawa H, Takeda M, Nagata N. TMPRSS2 ની વાયુમાર્ગમાં વાયરસના ફેલાવા અને ઇમ્યુનોપેથોલોજીમાં ફાળો આપે છે કોરોનાવાયરસ ચેપ પછી મ્યુરિન મોડેલો. જે વિરોલ 2019;93. <https://doi.org/10.1128/JVI.01815-18>.
 - Wong CK, Lam CWK, Wu AKL, Ip WK, Lee NLS, Chan IHS, et al. પ્લાઝમા ઇનગંભીર તીવ્ર શ્વસન સિન્ડ્રોમમાં બળતરા સાયટોકાઇન અને કેમોકાઇનસ.
 - ક્લિન એક્સપ ઇમ્યુનોલ 2004;136:95e103. <https://doi.org/10.1111/j.13652249.2004.02415.x>
 - ત્રિકમજી જે, તંત્રી. અગ્નિવેશની ચરક સંહિતા. 1 st. વારાણસી: ચૌખમ્બા સુરભારતી પ્રકાશન; 2014.
 - મિશ્રા બી.એસ., સંપાદક. ભવમિશ્રાનો ભવપ્રક્ષ. 5મી આવૃત્તિ., વોલ્યુમ. 2. બનારસ: ચાઉ ખાંભા સંસ્કૃત શ્રેણી; 2001.
 - ત્રિકમજી જે, તંત્રી. ચરક સંહિતા. 1લી આવૃત્તિ. વારાણસી: ચૌખમ્બા ઓરિયન-તાલિયા 2007.

- હરિ પી, તંત્રી. અષ્ટાંગહૃદય ("સર્વગસુંદર" ભાષ્ય સાથે અરુણાદત્તનું અને હેમાદ્રીના "આયુર્વેદ રસાયણ"). 1લી આવૃત્તિ. વારાણસી: ચૌખમ્બાસુરભારતીપ્રકાશના; 2002.
 - પંજા એ, ચૌધરી એસ, ચદ્દોપાધ્યાય એ. સાન-નો વ્યાપક દૃષ્ટિકોણ નિપતા AYU (An Int Q J Res આયુર્વેદ) 2011;32:154. <https://doi.org/10.4103/0974-8520.92541>.
 - Temgoua MN, Endomba FT, Nkeck JR, Kenfack GU, Tochie JN, Essouma M.
 - કોરોનાવાયરસ રોગ 2019 (COVID-19) એક બહુ-પ્રણાલીગત રોગ તરીકે અને તેના ઓછી અને મધ્યમ આવક ધરાવતા દેશો (LMICs) પર અસર. SN Compr Clin Med 2020. <https://doi.org/10.1007/s42399-020-00417-7>.
 - હેનરી બીએમ, ડી ઓલિવેરા એમએચએસ, બેનોઈટ જે, લિપ્પી જી. જઠરાંત્રિય લક્ષણો કોરોનાવાયરસ રોગ 2019 (COVID-19) ની ગંભીરતા સાથે સંકળાયેલ: એક પૂલ વિશ્લેષણ ઈન્ટર્ન ઇમર્જ મેડ 2020. <https://doi.org/10.1007/s11739-020-02329-9>.
- Helms J, Kremer S, Merdji H, Clere-Jehl R, Schenck M, Kummerlen C, et al.
- ગંભીર SARS-CoV-2 ચેપમાં ન્યુરોલોજીકલ લક્ષણો. N Engl J Med 2020;382:2268e70. <https://doi.org/10.1056/NEJMc2008597>.
 - Tang N, Li D, Wang X, Sun Z. અસામાન્ય કોગ્યુલેશન પરિમાણો નોવેલ કોરોનાવાયરસ ન્યુમોનિયા ધરાવતા દર્દીઓમાં નબળા પૂર્વસૂચન સાથે સંકળાયેલા છે. જે થ્રોમ્બ હેમોસ્ટ 2020;18:844e7. <https://doi.org/10.1111/jth.14768>.
 - ચેંગ વાય, લુઓ આર, વાંગ કે, ઝાંગ એમ, વાંગ ઝેડ, ડોંગ એલ, એટ અલ. કિડની રોગ છે COVID-19 ના દર્દીઓના હોસ્પિટલમાં મૃત્યુ સાથે સંકળાયેલ. કિડની ઇન્ટ 2020;97:829e38. <https://doi.org/10.1016/j.kint.2020.03.005>.
 - Su H, Yang M, Wan C, Yi L-X, Tang F, Zhu H-Y, et al. ચીનમાં કોવિડ-19 ધરાવતા દર્દીઓના 26 પોસ્ટમોર્ટમ તારણોનું રેનલ હિસ્ટોપેથોલોજીકલ વિશ્લેષણ. કિડની ઇન્ટ 2020;98:219e27. <https://doi.org/10.1016/j.kint.2020.04.003>.
 - ઝાંગ સી, શી એલ, વાંગ એફ-એસ. કોવિડ-19માં લીવરની ઇજા: વ્યવસ્થાપન અને પડકારો. લેન્સેટ ગેસ્ટ્રોએન્ટેરોલ હેપટોલ 2020;5:428e30. [https://doi.org/10.1016/S2468-1253\(20\)30057-1](https://doi.org/10.1016/S2468-1253(20)30057-1).
 - કોન્ટી પી. કોવિડ-19 દ્વારા પ્રો-ઈન્ફ્લેમેટરી સાયટોકાઈન્સ (IL-1 અને IL-6) અને ફેફસાના સોજાનું ઇન્ડક્શન: બળતરા વિરોધી વ્યૂહરચનાઓ [જુલાઈ 6 2020 ટાંકવામાં આવી] જે બાયોલ રેગ્યુલ હોમોસ્ટ એજન્ડ્સ [ઈન્ટરનેટ] 2020 માર્ચ;34(2):1. અહીંથી ઉપલબ્ધ: <https://doi.org/10.23812/CONTI-E>.

- સ્ટેબિંગ J, Phelan A, Griffin I, Tucker C, Oechsle O, Smith D, et al. COVID-19: એન્ટિવાયરલ અને બળતરા વિરોધી સારવારનું સંયોજન [2020 જુલાઈ 6 ટાંકવામાં આવ્યું] લેન્સેટ ઇન્ફેક્ટ ડિસ [ઇન્ટરનેટ] 2020 એપ્રિલ 1;20(4):400e2. અહીંથી ઉપલબ્ધ: [https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099\(20\)30132-8/abstract](https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(20)30132-8/abstract) અગ્નિવેશ.
- આચાર્ય ચરકની ચરક સંહિતા, દ્વિધાબાલા કૃત. માં: વૈદ્ય જાદવજી ત્રિકમજી આચાર્ય. વિમના સ્થાન. ચ.૩. ૨જી આવૃત્તિ. વારાણસી: યૌખંબા સંસ્કૃત સંસ્થાન; 1990.
- ધલ્લાના સુશ્રુત સંહિતા. વૈદ્ય જાદવજી ત્રિકમજી આચાર્ય. સૂત્ર સ્થાન ch15. ૨જી આવૃત્તિ. વારાણસી: યૌખંબા સંસ્કૃત સંસ્થાન; 1990. હુઆંગ સી, વાંગ વાય, લિ એક્સ, રેન એલ, ઝાઓ જે, હુ વાય, એટ અલ.
- વુહાન, ચીનમાં 2019 નોવેલ કોરોનાવાયરસથી સંક્રમિત દર્દીઓની ક્લિનિકલ લાક્ષણિકતાઓ [જુલાઈ 8 2020 ટાંકવામાં આવી છે] ધ લેન્સેટ [ઇન્ટરનેટ] 2020 ફેબ્રુઆરી 15;395(10223):497e506. અહીંથી ઉપલબ્ધ: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0140673620301835>.
- નાગેન્દ્ર એચઆર, નાગરથના આર. હકારાત્મક સ્વાસ્થ્યને પ્રોત્સાહન આપે છે. બેંગલોર, ભારત: સ્વામી વિવેકાનંદ યોગ પ્રકાશન; 2004. સેગરસ્ટ્રોમ એસસી, મિલર જીઇ. મનોવૈજ્ઞાનિક તણાવ અને માનવ રોગપ્રતિકારક તંત્ર: 30 વર્ષની પૂછપરછનો મેટા-વિશ્લેષણાત્મક અભ્યાસ. સાયકોલ બુલ 2004;130(4):601.
- ભાર્ગવ એચ, રઘુરામ એન, રાવ એનએચ, ટેકુર પી, કોકા પીએસ. માટે સંભવિત યોગ મોડ્યુલો HIV-1 ચેપમાં હેમેટોપોએટીક નિષેધની સારવાર. જે સ્ટેમ સેલ 2010;5(3):129e48.
- મૌર્ય વીકે, કુમાર એસ, ભદ્ર એમએલબી, સક્સેના એસ.કે. પરંપરાગત એન્ટિવાયરલ પ્રવૃત્તિ SARS-CoV-2 ચેપ સામે આયુર્વેદમાંથી ઔષધીય છોડ. J Biomol Struct Dyn 2020:1e17
- વિશ્વ સ્વાસ્થ્ય સંગઠન. ની બીજી બેઠક પર નિવેદન ઇન્ટરનેશનલ હેલ્થ રેગ્યુલેશન્સ (2005) ઇમરજન્સી નોવેલ કોરોનાવાયરસ ફાટી નીકળવા અંગેની સમિતિ (2019-ncov). 2020. <https://www.who.int/news/item/30-01-2020->
- ઇન્ટરનેશનલ-હેલ્થ-ઓફ-ની-બીજી-મીટિંગ-ઓન-ઓન-ડેટમેન્ટ-રેગ્યુલેશન્સ-(2005)-ઇમર જન્સી-સમિતિ-સંબંધિત-ધ-નોવેલ-કોરોનાવાયરસ-(2019-ncov) નો પ્રકોપ.
- ઓપલ SM, Girard TD, Ely EW. સેપ્સિસની ઇમ્યુનોપેથોજેનેસિસ વૃદ્ધ દર્દીઓમાં. ક્લિન ઇન્ફેક્ટ ડિસ. 2005;41:S504-12. <https://doi.org/10.1086/432007.16>. એડમ ફેલમેન.

- કોરોનાવાયરસ વિશે શું જાણવા જેવું છે? મેડિકલ આજે સમાચાર. 2020 અહીંથી ઉપલબ્ધ: <https://www.medicalnewstoday.com/articles/256521.php>. 29 પર પ્રવેશ કર્યો જાન્યુઆરી 2020.
 - Civljak R, Markoti A, Kuzman I. ત્રીજો કોરોનાવાયરસ ત્રીજા સહસ્રાબ્દીમાં રોગચાળો: આગળ શું છે? કોએશિયન મેડિકલ જર્નલ. 2020;61(1):1-4. <https://doi.org/10.3325/cmj.2020.61.1>
 - કુસિનોટા ડી, વેનેલી એમ. WHO એ કોવિડ-19 ને રોગચાળો જાહેર કર્યો. એક્ટા બાયો મેડ [ઇન્ટરનેટ]. 2020 માર્ચ 19 [2020 જુલાઇ 13 ટાંકવામાં આવ્યો]; 91(1):157-60. <https://doi.org/10.23750/abm.v91i1.9397>
 - સહસનામન એ, કુમાર એન. કોવિડ-19નું નેટવર્ક માળખું ફેલાવો અને ભારતની પરીક્ષણ વ્યૂહરચનામાં ખામી. પર ઉપલબ્ધ છે SSRN 3558548. 2020. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3558548>
 - આયુષ મંત્રાલય. આયુર્વેદના રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારવાના ઉપાયો કોવિડ 19. 2020 દરમિયાન સ્વ સંભાળ માટે, અહીંથી ઉપલબ્ધ છે <https://www.mohfw.gov.in/pdf/ImmunityBoostingAYUSHAdvisory.pdf>
 - લેખની સમીક્ષા કરો માટે આયુર્વેદમાં ઇમ્યુનો-મોડ્યુલેટરી દવાઓના અવકાશ પર સમીક્ષા કોવિડ-19 ની રોકથામ અને સારવાર
-